

XX. reál- és humántudományi Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencia

(ETDK)

Kolozsvár, 2017. május 18-21.

**A falfestés módszerének bemutatása, alkalmazása és egy
további projekteket megalapozó háttérkutatás**

Gyergyószentmiklóson

Szerző:

Fodor Rita

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, BBTE, Magyar Szociológia és Szociális Munka
Intézet szociális Munka Tanszék, Mentálhigiéné szak, II.év

Vezetőtanárok:

dr. Berszán Lídia, egyetemi docens

BBTE, Magyar Szociológia és Szociális Munka Intézet szociális Munka Tanszék

dr. Dániel Botond, társult oktató

BBTE, Magyar Szociológia és Szociális Munka Intézet szociális Munka Tanszék

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	3
2. Elméleti háttér	3
2.1. Közösségépítés.....	3
2.1.1. A közösség fogalma.....	3
2.1.2. Közösségfejlesztés a gyakorlatban.....	5
2.1.3. A közösségfejlesztés mentálhigiénés vonatkozásai, hatásai.....	7
2.1.4. Közösségfejlesztésben alkalmazott módszerek és munkamódok	9
2.2. A falfestés, mint a közösségi művészetek egy ága, és mint közösségépítő módszer	10
2.2.1. A közösségi művészet.....	10
2.2.2. Honnan a falfestés módszer?.....	12
2.2.3. A „mural painting” módszer	13
2.2.4. A csoportvezető szerepe.....	15
2.2.5. Mentálhigiénés feladatok és lehetőségek a falfestésben és annak koordinálásában	16
3. Gyakorlati rész	19
3.1. „Színes világ!”- Búzsásbesenyő	19
3.2. Közös falfestés a Hargitán	20
3.2. „Részvét helyett részvétel”	20
3.3. Royal Rangers – karácsony közös festés	21
3.4. „Fessünk Álmodokat!”	21
4. További projekteket megalapozó háttérkutatás Gyergyószentmiklóson	29
4.1. Kutatás módszertana.....	29
4.2. Eredmények bemutatása	30
5. Összegzés.....	33
Irodalomjegyzék.....	37
Mellékletek.....	41

1. Bevezetés

Pár évtizeddel ezelőtt a közösségek nagy része önszervező volt, problémáira igyekezett választ és megoldást találni. Ma már egyre gyakoribb a közösségekben olyan szakemberek jelenléte, akik azért dolgoznak, hogy a közösség igényeit, javaslatait összegyűjtsék és segítsenek a megoldáshoz szükséges erőforrásokat feltérképezni. A különféle közösségi akciók, megmozdulások is részben ehhez járulnak hozzá.

A falfestés közösségépítő módszerként számos, a közösséget érintő probléma, téma feldolgozásában, megértésében segít. A módszer maga a 20. század sajátja, térségünkben azonban teljesen frissnek mondható. Sajátos módszertana, eszközei és látványos végeredménye által nyújt közösségi élményt a résztvevők számára.

Dolgozatomban az említett módszer alappillérein, kialakulásának történetén, sajátosságain túl az eddig Erdélyben megvalósult projektekre is kitérek. 2016 tavaszától kezdődően egyre több fal, plakát készült el az említett módszerrel. A módszer segítségével egy közösségépítő programsorozat is elkezdődött Gyergyószentmiklóson. Az első „próbálkozást” követte egy háttérkutatást, mely a közösség hozzáállását, megjegyzéseit valamint a következő projektekkel kapcsolatos gondolatait gyűjtöttük be. Dolgozatom harmadik részében ezt a kutatást mutatom be.

2. Elméleti háttér

2.1. Közösségépítés

2.1.1. A közösség fogalma

A közösség, mint fogalom, mindennapi szókincsünk gyakran használt fogalma, tartalma viszont sokrétű. „A köznapi fogalom az ókorba nyúlik vissza, és minden olyan nyelvben megtalálható, amelynek volt valamilyen történeti kapcsolata az antikvitással. A szociológiai műszó a múlt század második felében alakult ki, lényegében a mindennapi szóhasználat pontosabb, körülírtabb meghatározása révén.”(Buda, 1994, 162)

A *közösség* fogalom körülírására számos definíció alkalmas, ha a szakirodalmat vesszük alapul. Egyes szerzők beszélnek globális, területi, megyei, falusi, intézményi közösségekről (Vercseg, 2004). Ezek mellett találkozhatunk olyan meghatározással, mely azt mondja, hogy minden bizalmas, otthonos együttélést közösségnek nevezhetünk, és minden ember születésétől

kezdve egy meghatározott közösség tagja (Tönnies, 2004). Közösség lehet tehát a szűkebb illetve tágabb család, óvoda, iskola, munkahely, intézmény, falu, város, negyed, megye stb.

Más szerzők szerint egy csoportosulás akkor nevezhető közösségnek, amikor egy kis vagy nagyobb csoport tagjai úgy élnek együtt, hogy életük alapvető létfeltételeiben azonosak, közös érdekeik vannak és a közösségben az egyén teljes életet él. Ha ezek a feltételek teljesülnek, akkor közösségnek mondható bármely társadalmi együttélési forma (Maclver, 2004). Minden közösségben, legyen az bármilyen a fent említettek közül, egyfajta rend uralkodik, és a közösséghez tartozásnak megvannak a meghatározott feltételei. Az említett feltételek, szabályok minden közösségben változhatnak (Norton, 2004).

A közösségépítés, mint feladatkör, tevékenység, illetve munka a tizenkilencedik század vége fele jelent meg, és alakult azzá, amit ma közösségfejlesztés, közösségi munka, közösségi szociális munka, szomszédsági munka néven ismerünk (Albert-Lőrincz, 2004). A közösségi munka fontosságát alátámasztja az jelenség, hogy a közösségi együttműködés régen ismert szerveződése háttérbe került. (Marien, 2010). A társadalom automatizálódásával sok esetben a családi és a baráti közösségek gyakorolják a közösségi szolidaritást, a segítségnyújtást. Ez a jelenség az urbanizáció és a nagyiparosodás hatásaként említhető. A tradicionális közösségek háttérbe szorultak, nem látták el közösségi feladataikat (Utasi, 2010). Mentálhigiénés szempontból nem csak egy egyén, hanem egy közösség mentálhigiénéje is fontos, ezt igyekeznek szolgálni a közösségfejlesztő programok, módszerek.

A közösségfejlesztést jelen dolgozatban úgy kell értelmeznünk, mint egy város közösségben történő fejlesztési folyamatot.

A közösségfejlesztés is legalább olyan széles körben értelmezett kifejezés, mint a közösség. A következőkben megvizsgáljuk, hogy milyen alkalmazott módszerek ismertek közösségépítés céljából, valamint milyen mentálhigiénés vonatkozásai és hatásai vannak ennek a munkának.

A közösségfejlesztéssel kapcsolatban a nemzeti közösségfejlesztő szervezetek 2004-ben egy közös definícióban állapodtak meg. A definíció kidolgozásában több mint harminc ország vett részt, többnyire Európából, Észak-Amerikából, Afrikából és Ázsiából. A nyilatkozatot Budapesten írták alá. A itt megfogalmazott definíció a következőket írja le (Carig, 2007):

„A közösségfejlesztés oly módon erősíti meg a civil társadalmat, hogy a közösségi cselekvést és a közösségi perspektívákat helyezi előtérbe a társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi irányelvek kialakítása során. A közösségfejlesztés a helyi közösségek képessé tételére törekszik, beleértve a földrajzilag meghatározott, a közös érdekek vagy azonos identitás, illetve a konkrét témák és kezdeményezések alapján szerveződik közösségeket is. A közösségfejlesztés a közösségi csoportokon, szervezeteken és hálózatokon keresztül fejleszti az emberek képességét arra, hogy aktív tagjai legyenek a társadalomnak, valamint felkészíti az intézményeket és az állami, magán és nem kormányzati szervezeteket) arra, hogy párbeszédet alakítsanak ki a lakossággal az őket érintik változások közös meghatározásában és végrehajtásában. A közösségfejlesztés alapvetően hozzájárul az aktív és demokratikus társadalmi részvételhez, támogatja a hátrányos helyzetű és kiszolgáltatott helyzetben lévő közösségek autonóm véleménynyilvánítását.” (Budapesti Nyilatkozat 2004)

2.1.2. Közösségfejlesztés a gyakorlatban

Ha a közösségi munkához kapcsolódó kezdeményezéseket periodizálni akarjuk számos történelmi jelenséget kell figyelembe vennünk. Az első közösségfejlesztést (community development) megcélzó programok a múlt század második felében kezdtek létrejönni, először Amerikában, majd a II. világháborút követően Európában is. Ezek általában radikális és szocialista közösségi munkáról alkotott felfogások voltak, melyek az 1960- az évek végén jelentkeztek és Saul Alinsky és Paulo Freiere munkái által váltak ismerté. Ezek az elméletek a közösségi cselekvésre, a szakmunkások helyzetére és az ideológiák közötti ellentétekre hívták fel a figyelmet. Ezt követte a az 1970-80-as években virágzó feminizmus elmélete. A társadalmi egyenlőtlenségek kiküszöbölésére irányították a figyelmet, különös tekintettel a nők helyzetére a közösségekben. Ezek a folyamatok arra készítették a szociális szférában dolgozókat, hogy a közösségekkel dolgozzanak. Feltérképezzék igényeiket és olyan programokat valósítsanak meg melyek ezekre az igényekre válaszolni tudnak. Az Egyesült Királyságban erre az igényre válaszoló program volt a 'Harmadik út', mely elsősorban politikai célzattal jött létre, és célja a közösségi részvétel aktivizálása, a közösségi bevonódás segítése volt (Fawcett, 2009). A politikai üzeneteken túlmutatva, a közösség igényére válaszolva a közösségekkel való szociális munka hamar intézményes formákat öltött és szakmává alakult át. Szakmaként később kapcsolódtak ún. „anyaszakmákhoz, mint például a szociális munka.” Társadalom javítás, jobbá tétel volt a célja ezeknek a kezdeményezéseknek. Ma már kelet Európában is kezd körvonalazódni a szakma, egyre nagyobb teret kap és körvonalazódik célja, identitása és stratégiái (Varga-Vercseg, 1998). A magyar nyelvterületeken történő közösségfejlesztés

irányvonala az önszerveződés, önszervezés és önszervezés, valamint a szerveződéssel kapcsolatos passzív attitűd átforgalmazása lett. A cél a cselekvő magatartás kialakítása lett (Vercseg, 2011). Romániában a közösségfejlesztés gyökerei, első lépései hasonlóak a többi poszt-szocialista országokhoz. A közművelődéshez kapcsolódtak, művelődési otthonokban jelentek meg leghamarabb közösségfejlesztés céljából szervezett programok. Ez nem tér el látványosan a nyugati európai mintáktól (Albert-Lőrincz, 2004). Egy, az Európa tagállamait vizsgáló kutatás során (The European Social Survey) három közösségben megnyilvánuló embertípust különböztettek meg. A cselekvők, a lázadók és a szenvedők. Ebben az összehasonlító vizsgálatban Románia a sor végén, hátulról a negyedik helyet, míg Magyarország a második helyet foglalja el, itt a szenvedők aránya magasabb, mint a cselekvőké. A sor első három országa, ahol a cselekvők száma messzemenően meghaladja a lázadók és szenvedők számát Svédország, Dánia és Svájc (Csepeli, 2010).

A közösségfejlesztés folyamatát általánosan hét fázis mentén írhatjuk le. Az első fázis a helyi intézményekkel, vezetőkkel való kapcsolat felvétel. Ahhoz, hogy egy közösségben bármilyen program valósulhasson meg a vezetők szövetségessé kell válniuk benne. Ezt követi a második fázis, vagyis a helyzet feltárása, amit társadalmi diagnózisnak is nevezünk. Ennél a fázisnál a lakosságot, a gazdaságot és a képzési rendszert kell feltérképezni. A harmadik fázisban a közösség cselekvési potenciálját, véleményét, késztetéseit tárjuk fel. Úgy kell ez történnie, hogy a közösség ne érezze magát hátrányos helyzetben. Az ezt követő fázis a tervezés. Ide tartozik a feladatkörök rangsorolása, feladatok megjelenítése. Jól használható eszköz lehet, ha ezeket táblázatokban gyűjtik, és fontossági sorrendben rangsorolják a különböző feladatokat. A feladatokhoz külön társíthatnak lépéseket és így átlátható lesz a feladatlista. Ötödik fázis, a képzések, helyi tevékenységek, projektek beindulása. Akik ezekben a projekteknél dolgoznak már önmagukban is egy kisebb közösséget alkotnak, közösen beszélnek át a szükséges emberi és más erőforrásokat, igyekeznek megszerezni a szükséges eszközöket a projektek kivitelezéséhez. Ezt követi a külső partnerek keresése, mely a hatodik fázis. Az elkészült program terveket írásba foglalva el juttatják a helyi vezetőkhez, önkormányzathoz. Ők értékelik, átnézik és aktívan bevonódnak a feladatokba. A hetedik fázis a feladatok, a munkák koordinálása vagy az esetleges elakadások kijavítása. Ennek egyik legjobb módja a közösségi munkások jelenléte a programok során, egész a lezárásig (Varga-Vercseg, 1998).

Egy közösségfejlesztő projektben, bár jelen vannak és kísérik szakemberek, mégis a közösség munkája a meghatározó. Itt ugyanis minden eredménynek számít, amit a közösség

önmagáért tesz, azzal a céllal, hogy közösségük fejlődjön, javuljon az oktatás, gazdaság, szociális ellátórendszer stb. A szociális érzékenyítés is lehet célja egy közösségi projektnek. Ez rejtett szükségletek felismerésén és tiszteltben tartásán alapszik, azzal a céllal, hogy szélesebb körben ismertebbé váljanak egyes szociális problémák (Albert-Lőrinc, 2004).

A fent említett fázisok nagyobb közösségek, falu, városrész, iskola fejlesztéséhez és kisebb közösségek, mint például osztályok, szociális intézmények számára is alkalmas és a tervezéshez szükséges.

Charles Zastrow, szociális munkás és társadalomkutató, leírásában olvashatjuk, hogy csaknem minden szociális munkás végső soron közösségekkel is dolgozik munkája során. Összefoglalta, hogy azok a személyek, akik közösségekkel dolgoznak, milyen szerepekben kell néha otthon legyenek. Ilyen szerep a „képesítő”, ahol a szociális munkás segíti a közösségek igényeinek megfogalmazását, segít hatékonyságuk javításán. Ebben a szerepben alkalmazzák a csoportdinamikai elemeket, jó személyközi kapcsolatokat ápol a közösség tagjaival is. Egy másik szerep az „alkusz” vagy más néven a bróker, akinek feladata a segítségre szoruló csoportok összekapcsolása számukra alkalmas szolgáltatásokkal. A „szakértő” szerepben közösségben dolgozó szociális munkás feladata az információ- és tanácsadás valamint a tájékoztatás. A „szociális szervező” összegyűjti az adatokat, az igényeket rendszerezi azokat és megoldási lehetőségeket dolgoz ki egy kérdéskörön belül. Az, aki „érdekképviselő” szerepben van olyan aktív irányító lesz, aki képviseli a közösséget jogi ügyek esetén, vagy bármilyen szolgáltatás keresése esetén. Ebben a szerepben a közösségfelesztő a közösség érdekeit szolgálja és védi. Egy közösségben a szociális munkásnak „aktivista”-ként is dolgoznia kell, aki intézményi változásokért küzd, érzékeny pontként kezeli a társadalmi igazságtalanságokat és harcol azért, hogy ezeken változtatni tudjon az általa képviselt közösség javára.

Egy beavatkozáson belül egy közösségben dolgozó szociális munkás működése nem zárható be egy szerepbe. Ha a helyzet megkívánja, a szerepek közötti átjárhatóság meg kell valósuljon (Zastrow, 2004).

2.1.3. A közösségfejlesztés mentálhigiénés vonatkozásai, hatásai

Az embert 'zárt individuumnak' tekinteni a 18. századi német romantika. Ezt erősítette meg Freud modellje, melyben az ember, mint önző, ösztönkielégítő lény, csak a saját célja érdekében működik. Ezzel a szemlélettel szemben ma már úgy gondoljuk, hogy kommunikáció nélkül nem tud az ember létezni, elemi igénye a másik emberrel való kapcsolattartás, érintkezés.

Egy másik ember jelenléte befolyásolja viselkedésünket. Igyekszünk közös normák szerint megnyilvánulni, s ha azok nem adóttak akkor mihamarabb kialakítani azokat. A másik ember visszajelzése határozza meg a megnyilvánulásunkat és ez így folytatódik az interakció lezárásáig. A kommunikáció önmagában is fontos, de nem elegendő. Szociálpszichológusok már önálló emberi szükségletként említik az elfogadás és elismerés vágyát is. Ha egy személy közvetlen környezetében, közösségben elfogadott és elismert akkor az védelmet, biztonságérzetet ad számára, ez tovább segíti őt a fejlődésben, kapcsolataiban. Lányi András írásában arra hívja fel a figyelmet, hogy a modern ipari társadalmak, a piacon, az informatika nyelvein keresztül olyan társadalmakká válnak melyek, személytelenek és melyek közösségek nélkül is működőképesek. Ez a közösségekre veszélyt jelenthet, feleslegessé válnak, és közösség helyett az egyének sokkal inkább tömeget alkotnak. Mindezek ellenére időszerű és szükséges közösségekről és közösségfejlesztésről, és annak az egyénre és közössége gyakorolt hatásairól beszélni. Az egyén fejlődéséhez, a társadalmi szerepvállalásához szükséges információkat a közösség biztosítja (Lányi, 2016). Identitásunk formálásához, megtalálásához, lelki világunk kibontakozásához kapcsolataink minden megnyilvánulási formája hozzájárul. Ahhoz, hogy ez megvalósulhasson elengedhetetlen a közösséghez tartozás. Ez egy olyan folyamatos kölcsönhatás ahol mi hatunk a környezetünkre és a környezetünk is hat ránk (Csurgó- Légmán, 2015). Itt beszélhetünk családi, munkahelyi, baráti, lakókörnyezeti, városi közösségről. Sok egzisztenciális és pszichikus emberi probléma kialakulásához hozzájárul a közösségek hiánya. Lelki betegségeket okozhat, rontja az egyén közérzetét és egy ilyen állapotban hosszú ideig lévő személy könnyen elszakadhat minden társas kapcsolattól. Később ezeket a hiányokat pótolni sokkal nehezebb feladat. Egy jó közösséghez való tartozás nagy segítséget és védettséget ad krízishelyzetek, nehézségek esetén. Ilyenek lehetnek a jó szomszédi viszonyok, családi közösségek, intézményen belüli közösségek (öregotthon közössége, gyerekotthon közössége). Egy intim, bensőséges párbeszéd a közösség legelemibb formája. Nehéz helyzetekben, betegségekben is alapfontosságú egy bizalmas személy jelenléte, elősegíti az egyensúlyi állapot visszanyerését. Sok esetben már a beszélgetés, a kibeszélés önmagában is sokat segít. Buda Béla állítása, hogy „a legfőbb gyógyító eszköz a csoport” (Buda, 1994, 182.) Sokféle csoportot ismertek, vallási gyülekezetek, szomszédi társulások, családok, más szervezett csoportok pl. fiatal anyukák csoportja, drogfüggőségben szenvedők stb (Buda, 1994).

A közösségfejlesztés fejlődése és népszerűsége a fentiek alapján érthetővé válik számunkra. Sok közösségfejlesztő kezdeményezés azt a célt szolgálja, hogy segítsen

visszaállítani azokat a természetes közösségi formákat, melyek régebben magától értendők voltak, mint például a szomszédi viszony, kaláka (Albert-Lőrincz).

A közösségfejlesztés általános társadalmi érdek, a közösségek a társadalom mentálhigiénés tényezői, befolyásolják az egyének jólétét. Védőhálóként szolgálnak, hozzájárulnak a prevencióhoz és segítik a rehabilitációt. A közösségek fenntartása, fejlesztése alakítása és szervezése ezért nagy kihívás a ma dolgozó szociális munkások számára (Buda, 1994).

2.1.4. Közösségfejlesztésben alkalmazott módszerek és munkamódok

A közösségfejlesztésben, legyen az bármilyen célú és nagyságú közösség, első és talán legmeghatározóbb lépés a közösség mobilizálása, aktivizálása. Ehhez elsősorban jó módszerek szükségesek. A módszerek kiválasztása a közösségre és az azt alkalmazó szakemberre szabva kell történjen. Ez azért fontos, hogy ne legyen sematikus, ráerőltetett egy módszer a közösségre. A *feltárás* az első és legfontosabb lépés és módszer egyben. Bár fontos, de nem elegendő egy közösségben csak a statisztikai adatokra építeni. A közösség identitásának megismerése, feltárása, átértékelése is a folyamat része. Figyelembe kell venni a helyi kulturális sajátosságokat, mivel ezek a közösség számára fontos erőforrások lehetnek. Nemcsak a közösség vezetőinek a véleményére kell alapozni, legalább ugyanolyan fontossággal bír a közösséget alkotó személyek véleménye, ötlete is (Vercseg, 2004).

Több magyar nyelvterületen dolgozó és író, közösségfejlesztésben jártas szakember (Vercseg Ilona, Varga Tamás) tartja hasznos módszernek az *ön szervezőkörü mozgalmakat*. A módszer lényege, hogy közösségi hozzájárulással hozzon felszínre rejtett értékeket. Ezt a módszert településekben, faluközösségekben alkalmazták leginkább (Vercseg, 2004).

A *svéd tanulókör*, mint módszer és mozgalom is ismert és népszerű közösségfejlesztés céljából alkalmazott módszer. Lényege, hogy a közösség tagjai tapasztalataikat, tudásukat megosszák egymással. A tanulókörök tagjai hosszabb ideig, többször találkoznak és vezetők segítségével, irányításával fejlődhetnek, ezáltal a közösség aktívabb tagjaivá válhatnak és a közösség számára releváns témákat dolgozhatnak fel.

A *párbeszédkörnek* nevezett módszer is a fentihez hasonlóan az ön szervezőkörü módszerek egyik formája. Hankiss Elemér dolgozta ki a pontos módszertanát. A módszer célja, hogy társadalmi részvételre tanítsa egy közösség tagjait. A módszer kisebb közösségekkel való munkában is alkalmazható. Vélemény vállalást, párbeszédre való készséget tanít (Hankiss, Borbélyné, é.n.).

Norbert Millert, német szociálpolitikus és Robert Jung, német szociális munkás dolgozták ki a „*játszóműhely*” nevű módszert. Melynek alapja, hogy témákat, célokat dolgoz fel egy csoport. A vezetők vázolják a témát, és a tagok felírják kulcsszavakat ezekhez. Ezt követi a fantázia projekt, vagy feladat ahol a nagy csoport kisebb csoportokra oszlik és kidolgozzák egy adott témának, projektnek az alapjait, ötleteit. Majd ezeket az ötleteket megosztják a csoporttal, ezt követi a megvalósítási szakasz. Ebben a szakaszban, terveket készítenek, konkrét feladatokkal. A módszer célja, hogy szinte játszva, ötletelve találhatnak megoldási lehetőségeket és emberi erőforrásokat egy probléma megoldására (Vercseg, 2004).

Az előzőektől részben eltérő, a felmérést segítő módszer: a SWOT- analízis. Ez nem speciálisan közösségek feltárására kidolgozott módszer, de számos helyen bevált és hasznosnak bizonyult ez esetben is. Értékelésre és lehetőségek elemzésére dolgozták ki, programokkal, projektekkel kapcsolatos elő-munka segédeszköze lehet. Feltérképezi az erősségeket (strength), a gyengeségeket (weaknesses), a lehetőségeket (opportunities) valamint a veszélyeket (threats) (Chikán, 1997).

Bár a fent említett módszerek nem merítik ki a közösségfejlesztésben alkalmazott módszerek tárházát, mégis közelebb igyekeznek vinni bennünket ahhoz módszerhez melyet a következőkben tárgyalni fogunk. A fentiekben bemutatottakkal több közös elem is felfedezhető, ezekre is kitérünk majd.

2.2. A falfestés, mint a közösségi művészetek egy ága, és mint közösségépítő módszer

A falfestés (mural painting) módszert közösségi művészetként is említhetjük. A következőkben a közösségi művészetek fogalmát járjuk körül, azzal a céllal, hogy közelebb kerüljünk majd a falfestés módszeréhez. Azután megnézzük, hogy is alakult ki a módszer, milyen alappillérek szerint működik és hogyan alkalmazható.

2.2.1. A közösségi művészet

A közösségi művészet (socially engaged art/ community art) egy olyan akció vagy esemény, ahol az alkotást laikusok készítik el és a végén valamilyen közös művészi alkotás jön létre (Thiesz, 2009). Az elkészült alkotás célja a közösség aktiválása, bevonása, interakciók létrehozása, párbeszéd kezdeményezése. A közösségnek, résztvevőknek ezáltal lehetőségük nyílik olyan tartalmakat kifejezésre juttatni, melyek fontosak számukra. Ezek a tartalmak szélesebb körben is láthatóvá válnak a megjelenítés által.

A közösségi művészetek több funkciója ismert, ilyenek a társadalomkritika, egyéneket saját képességeikben megerősítő, tudatosságra ébresztő, valamint a közösségérzés megerősítő funkció. Ezek által a közösségi művészetek változást is idézhetnek elő egy közösségben. A legismertebb és legelterjedtebb közösségi művészeti ágak a cirkusz, közösségi színház, karnevál, közösségi média, közösségi zene, 'land-art', tánc, közösségi falfestés (mural painting) stb. Ezekben a folyamatokban olyan nem-formális nevelési módszerek érvényesülnek melyek elősegítik az együttműködést, a vélemény nyilvánítást valamint a csoporttagok egyenlő bevonódását. Ez a folyamat akkor teljes, ha a csapattagok az összes fázisban részt vesznek, az ötletek gyűjtésétől a kivitelezésig.

A közösségi művészetek során létrejött alkotások az egyéni képességeknek és az együttműködésnek adnak teret, olyan feladatok által, amelyeket közösen kell megoldani de mégis elengedhetetlen az egyén szerepe a megoldásban. A cél legtöbbször a közösségfejlesztés és az egyének megerősítése. A demokratikus döntések sorozata végigkíséri az alkotói folyamatot, ez alatt minden résztvevő gondolatainak, ötletinek helye van a csoportban, de a végső döntés mindig közös, a csoport döntése. A közösségi művészetnek a célja nem a tehetséggondozás, nem a kiemelkedő képességgel, zenei tehetséggel rendelkező gyerekeket akarja kiválasztani. Célja, hogy minden résztvevő tudatosítsa magában, hogy mire képes, miben jó és mit tudnak létrehozni együtt. Megerősítő jellege van (Katona, 2014).

Ezen felül számos kompetenciát és készséget is fejlesztenek a közösségi művészetekben alkalmazott módszerek. Előtérbe helyezett a kreativitás fejlesztése. A kreativitás fejlődése hozzájárul ahhoz, hogy más kompetenciáink is fejlődni tudjanak (Katona et al, 2012). Ilyenek a kezdeményező-készség és vállalkozói kompetencia, kommunikációs készség, szociális kompetenciák, mint például az empátia, meghallgatás. A problémamegoldó készség, a kompromisszumra való készség a tudatosság és kifejező-készség (Dombi, 2008).

A közösségi művészet nem bontja meg a hagyományos közösséget mozgósító tevékenységeket (pl. közös alkotás volt régebb falvakon a közös hímzés), mert nagyon hasonló a cél: közösen, párbeszédeken, találkozásokon keresztül alkotni valamit. A középpontban a mindenkori alkotó ember áll, aki szimbólumokon, metaforákon keresztül közli üzenetét és ez az üzenet érthetővé válik egy egész közösség számára. „Így tehát kimondhatjuk, hogy az alkotóművészetet hívjuk segítségül az emberi közösségek újraélesztésére” (Theisz, 2009, 15).

2.2.2. Honnan a falfestés módszer?

Történeti áttekintő a módszer alakulásáról

Alakok, képek festése nagyméretű falakra nem egy új keletű dolog, története évezredekre nyúlik vissza. A falfestés, mint ma ismert módszer azonban a 20. század sajátja. Gyökerei latin-amerikai mozgalmakban keresendők. Az első festések célja üzenetközvetítés volt, politikai céllal. Mexikóban már az 1910-17-es években születtek falfestmények: Porfirio Díaz diktátor uralma alól felszabadult területek számára hirdették az elkészült falak az új eszméket, értékeket. Azért volt szükség erre a módszerre, mert így az írástudatlan rétegek is értesültek a változásokról, magukénak érezhették azokat. A falak elbeszélő jellegűek voltak, elmesélték a kommunizmus alatt átélt szörnyűségeket, megemlékeztek a diktatúra bukásáról és az ezt követően áhított jóllétet. Szócsőként funkcionáltak a szegényebb rétegek és a politikai történések között (Cockerft, 1990). Ezt a vonalat követte később, az 1960-70-es években a Chicano mozgalom is, az Amerikai Egyesült Államokban. A mozgalom tagjai sok esetben aktivisták, nem hivatásos művészek. Ők is aktuális politikai, vallási és társadalmi kérdések feldolgozása céljából kezdtek falakat festeni (Loza, 2009).

A módszert Paulo Freire, brazil pedagógus és filozófus is alkalmazni kezdte, aki a 20. század közepe fele nagy hatást gyakorolt az oktatásra, és szorgalmazta az alternatív módszerek alkalmazását a pedagógiában. Fontosnak tartotta a tanulási folyamat során kialakuló bizalmi légkör megteremtését, valamint a kreatív, gyerekektől jövő ötletek figyelembe vételét. A kifestett fal nem csak művészi értékkel bírt. A téma, a különböző eszközök bevonása, szimbólumok használata nemcsak egy közösség számára teszi emlékezetessé és értéké a falat, hanem az egyén számára is (Bentley, é.n).

A civil kezdeményezésű falfestések mellett megjelentek központi kezdeményezés által festett falak. Az egyik legkiemelkedőbb ilyen program az Amerikai Egyesült Államokban volt, melyet Rooseveltnél tervezett. A program a WPA (Work Progress Administration) nevet viselte és célja a gazdasági válság által munkanélkülivé vált fiatalok foglalkoztatása volt, művészeti projektek által. Csaknem tízezer rajz, szobor és más közösségi művészeteken alapuló alkotás készült országszerte, ezek többnyire dekoratív, városszépítő jelleggel is bírtak (Krensky, Steffern, 2009). Ez a kezdeményezés a legelső minta arra, hogy a falfestést közösségi projektként kezdték kezelni, és módszerként alkalmazták foglalkoztatás céljából. Ilyen projektek például a Los Angeles-i Citywide Murals Program (1974), valamint a Philadelphia-i Mural Arts Program (1984). Ez utóbbi programok a falfestést már közösségépítő módszerként alkalmazták, közösségi üzeneteket közvetítettek általuk (Krensky, 2009).

Az amerikai példát követve, az 1970-es évektől Észak-Írországban is több mint kétezer politikai üzenettel rendelkező falfestmény született. A festmények célja ez esetben az Egyesült Királyságtól való függetlenedés kivívása volt. Nemcsak politikai üzeneteket közvetítő, hanem mitológiai, történelmi témákat is felelevenítő festmények is jelentek meg a térségben az említettekkel egy időben (Rolston, 2015).

A falfestést ma már nem politikai üzenetek közvetítésére, hanem közösségépítő módszerként alkalmazzák. Ennek a módszernek a szellemi gyökere a Funarte mozgalom¹, ahol 1987-óta festenek falakat, többnyire hátrányos helyzetű gyermekekkel és vidéki vagy városi közösségekkel. A gyerekeket felnőttek kísérik a festésben, a falfestést csoportmunkák előzik meg, tehát egyéni bevonódást igénylő közösségi akcióként alkalmazzák a falfestést. A mozgalom szülőföldje Esteli, Nicaraguában (Katona, László, 2014).

Az itt kidolgozott módszer került át Magyarországra 2007-ben, Katona Krisztina által. A Pécsen működő Murál Morál Mező csoport, több éve dolgozik börtönben, gyermekjóléti intézményekben valamint szegény körülmények között élő, hátrányos helyzetű gyermekekkel. Ezeket a festményeket kihasználatlan falfelületekre készítik. Legkiemelkedőbb munkájuk a pécsi Fiaalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézetében készített festmény, melyet a fogvatartottak készítettek a börtön udvar belső falára. Kiemelt jellege annak tudható be, hogy ez volt az első közösségi kezdeményezésük börtönben. A felkészülés, az önkéntesek felkészítése és bevonása is sajátos előmunkálatokat igényeltek. (Katona, 2015).

2.2.3. A „mural painting” módszer

A mural kifejezés a latin 'murus' szóból ered és falat jelent. A 'mural painting' nagyméretű falakra történő festést jelöl. A falak nagy mérete, színei, szimbólumai meghatározzák egy adott utca képét, a közösség számára pedig üzeneteket közvetítenek. A szimbólumok csak helyi értelemben hordoznak üzeneteket, annak a közösségnek a számára, akik festették azt. Elsősorban nem művészeti módszer, sokkal jelentősebb a közösségépítő szerepe (Katona, László, 2014).

A mural painting módszer az utcai művészetek egy formája, amelyben a festés az eszköz, a legfőbb cél pedig a közösségek fejlesztése. A módszer képzőművészetten alapul, de gyakorlóinak nem szükséges művészi előképzettség. A teljes folyamat két nagy részre osztható, az első a festést előkészítő szakasz, a második maga a festés. Az alkotás első szakasza, több időt vesz igénybe. A témafeldolgozásban a nemformális nevelési módszerek kapnak

¹ Fundación de Apoyo al Arte Creador Infantil- elérhető az alábbi linken: <http://www.funarte.org.ni/>

kihangsúlyozott szerepet. Ilyenek például a drámapedagógia, egyéni és csoportos kreativitást igénylő feladatok. A cél, hogy a csoport minden tagja meg tudja osztani gondolatait, elképzeléseit, érzéseit az adott témával kapcsolatban. A módszer segítségével szinte bármilyen téma feldolgozható, mely a közösség gondolatai, érzéseit összegzi és nagyítja ki egy falfelületre, mintegy tükörként szolgálva számukra és a nagyobb közösség számára. A folyamat komoly csoportmunkát igényel, közös gondolkodást, vitákat, véleményezéseket. Ez határozza meg a csoport dinamikáját, hozzájárul a problémamegoldó, kommunikációs készségek fejlődéséhez, a közösségekben való szerepvállalást erősíti. A csoportos kompetenciákon túl, kreatív feladatok által, az említett kompetenciák egyéni szinten is fejlődnek. A teljes folyamat szinte végig önkifejezést kér a résztvevőktől, ezáltal az adott témáról való gondolatok letisztulhatnak, bővíthetnek. Ez hozzájárul az önmagukról alkotott kép tágulásához, egy holisztikusabb látásmód kialakulásához (Katona, 2014).

A nagy felületen történő festéshez többlépcsős út vezet. Először kisebb, majd egyre nagyobb méretű papírlapokra (A4-A0) történik a rajzolás, festés. Ezt követi a vászonra való festés, majd a fal. A résztvevők egyéni, majd kis és nagycsoportos feladatokon keresztül dolgoznak. A festés minden esetben ecsettel történik, azért, hogy megszokják a nagyobb méretű ecsetekkel való munkát. A résztvevők egyénileg és csoportosan egyaránt szimbólumokon keresztül festik meg mondanivalójukat, bemutatják azt a csoportnak, hogy az alkotás mindenki számára érthető legyen. A kiscsoportos munkák gyakran plakátszerűek, már összedolgozott szimbólumok jelennek meg rajtuk (Katona, 2014).

A módszerben alapelv minden kis tér, színekkel való kifestése. A csoportokra általában jellemző a nagy fehér felületektől való félelem, irtózás. Ez az „elvárás” segíti a nagy formákban való gondolkodást, és azt, hogy a túlszűfálás és az üresség között megtalálják a számukra harmonikus egyensúlyt. A több méter hosszúságú és szélességű, kültéri falak kitöltése eleinte nagy kihívást jelent minden résztvevő számára. Ilyenkor gyakran előjönnek azok a mondatok, hogy „én nem tudok rajzolni”, „biztos, hogy nekem kell itt festegetni?”, vagy „jó ez így egyáltalán?”. Ezek olyan gátakat kifejező gondolatok, melyek gyakran önbizalomhiányból származnak. A módszer célja, hogy csoportosan győzzék le az effajta aggodalmakat. A gátak ledöntése fontos alapelve a mural painting módszernek. A gyerekek, ahogy egyre nagyobb felületeken festve szereznek sikerélményeket, annál biztosabban mernek majd nekifogni a falnak, aminek az elkészítése egy addig talán nem ismert sikerélménnyel gazdagítja őket. Ezért is hosszabb folyamat a festésre való készülés, a gyerekeknek időre van szükségük, az ilyen fajta önkifejezésre. Hozzá kell szokniuk a színek, nagyméretű ecsetek használatához illetve a nagy

terek kitöltéséhez. Mindig az a legjobb alkotás, amit a gyermek tud festeni, sem a csoportvezető, sem a csoporttagok nem vehetik ki senki kezéből az ecsetet, nem utasíthatják arra, hogy másképpen csinálja. Segítséget felajánlhatnak, de csak akkor, ha az nem sértő a társuk számára. A fal elkészítése csapatmunka, benne rejlik az egyén felelőssége, de mégis eltűnik a háttérben, amikor több emberen múlik a munka szépsége. Ahogy az egyéni felelősség átalakul kollektív felelősséggé, a csoport önbizalma nő, tükrözi a munka számára a saját értékeit. Ha ezt felismeri önmagában, akkor a folyamat végére képes lesz ezt a csoporttársaiban is felismerni.

2.2.4. A csoportvezető szerepe

A fentien fényében feltehetjük a kérdést, hogy mi a feladata ebben a folyamatban a csoportvezetőnek. A módszer egyik alappillére a demokratikus jelleg, ez a csoporttagokra és a csoportvezetőre is egyaránt vonatkozik. A csoportvezető kíséri a csoportot, a témafeldolgozást nem határozhatják meg a témával kapcsolatos személyes attitűdjei. Elmondhatja azokat, mint a csoport tagja, de azok használatát nem erősítheti meg. A folyamatban végig egyenrangú felekként kell haladniuk a vezetőknek a csoporttagokkal. Nem vezetniük kell a csoportot, hanem koordinálniuk, felügyelniük. „Tehát az a cél, hogy megfelelő instrukciókkal, kérdésekkel segítve, minél kevesebb beleszólással és elvárással önkifejezésre ösztönözzük a fiatalokat, segítsük gondolataik, kreativitásuk kibontakozását” (Katona 2014, 25.). A csoportvezetőnek és a csoportnak egyaránt tiszteletet, türelmet, szeretettel való odafordulást kell gyakorolniuk a folyamat végéig, így születhet meg egy olyan alkotás, mellyel minden csoporttag elégedett. Nem csak a végső alkotás lesz ezáltal teljesen a csoporté, hanem ez a magatartás elősegíti a csoporttagok teljes bevonódását.

Miután kis és nagyobb méretű lapokon elkészül a csapatok témafeldolgozása, akkor következő lépésként sor kerül a nagy terv elkészítésére. Ez a folyamat legnehezebb része: a több csoportmunkát összeolvasztani, a szimbólumokat elhelyezni egymás mellé, esetleg összevonni nagy feladat, sok vitával és kompromisszummal jár. A tervrajz egy, a fallal méretarányos papírra készül. Miután elkészült a színes terv, következik a festés első lépése: fehérre kell festeni a falat. Minden esetben jó előtte lefesteni, ezzel nemcsak megtisztítjuk a falat, hanem egy szimbolikus mozzanat is „most már nincs visszaút” üzenettel. Ez után a falat és az elkészült tervet egyformán, méretarányosan négyzethálósá tesszük, ez megkönnyíti a formák, alakok felrajzolását a falra. A festés során a résztvevők a színeket, árnyalatokat maguk keverik. Az alapszíneken (piros, kék, sárga) és fehérén feketén kívül nincs más szín előttük. A festés során először a nagyobb felületeket, a hátteret majd a kisebb részleteket fessük meg. A résztvevők eldönthetik, hogy milyen részleten dolgoznak szívesen.

A falfestő folyamatnak akkor lesz vége, amikor létre jön a végső alkotás, a résztvevők már nem sok javítani valót látnak rajta. A folyamat akkor zárul le, amikor a csoport hivatalosan is átadja a falat. A zárás, mindig egy kis ünnepléssel egybekötött mozzanat, amikor a résztvevők megünneplik, hogy képesek voltak túllépni azokon a korlátokon melyeket a folyamat elején észleltek, emlékeznek a folyamatra, annak nehézségeire, tanulságaira. Az ünneplésre meglehet hívni egy kisebb nézőközönséget, akik szemtanúi lesznek majd a munka végének. A közös munka befejezéseként minden résztvevő otthagyja kéznyomát az elkészült fal egy részén, ezzel aláírva több napos munkáját (Katona, 2014).

2.2.5. Mentálhigiénés feladatok és lehetőségek a falfestésben és annak koordinálásában

A falfestést mindig megelőzi egy előkészületi munkaszakasz, amit a közösség együtt végez. Ez a közös munka készíti elő a falra kerülő összképet. Az előkészület összetett, több módszer, eszköz fellelhető benne. Része lehet az egyéni valamint a kiscsoportos munka, vászon festés, színek keverése, lazító-összpontosítást kívánó gyakorlatok végzése, történetek feldolgozása akár drámapedagógia elemek használatával. Ezek az eszközök igyekeznek előhozni az egyénekben és a csoportban megfogamzódott mélyebb tartalmakat. Buda Bélánál olvashatjuk, hogy az egyén egyik alapvető szükséglete a közösségekhez való tartozás, a szeretetképeség. Ez mentálhigiénés szempontból pozitív hatása van egy olyan közösségnek, amely bizalmas, párbeszédre alkalmas légkört teremt (Buda, 1994, 50-55). A falfestés során alkalmazott eszközök, feladatok is megkívánják a párbeszédet és sokszor a konfrontációt is. Ezek építő jellegűek a közösség számára. A végső festmény csak úgy tud megszületni, ha a csoport minden tagja aktívan részt vesz a munkában. Az aktív részvétel lemondást is követel sok esetben. A résztvevőknek át kell tudniuk dolgozni, közössé kell tudniuk tenni az ötleteiket, közös szimbólumokkal kell dolgozniuk a falfestés mindkét fázisában (Katona, 2014). Az ehhez vezető út nem mindig egyenes. A kiscsoportoknak számos kitérőt kell tenniük, mielőtt elérkeznek a célhoz. „A közösség voltaképpen mindig kis csoportokon át válik valósággá, a kis csoporton át kötődik az ember a nagyobb közösségi alakzatokhoz” (Buda, 1994, 182). Ezért a kis csoportos munkák valamiféleképpen a közösség szándékát, üzenetét jelenítik meg. Ez látványosabban kirajzolódik, amikor egy közösség, több kiscsoportja dolgozza össze ötleteit.

A falfestés módszertana, feladatai és céljai nagymértékben azonosak a mentálhigiénés szemlélet egyes elemeivel. A mentálhigiéné lelki egészséget jelent, illetve a lelki egészségre törekvő egyéni és csoportos foglalkozások is jelölhetők az említett kifejezéssel. Minden olyan tevékenység mely a lelki értékek és egészség megerősítését, a kapcsolati háló fejlesztését

valamint a személyes és közösségi jóllét kialakítását és fenntartását segíti, méltán nevezhető mentálhigiénés szemlélettel átítatott foglalkozásnak, projektnek. „A mentálhigiéné szemléletet, elméletet, tevékenységi területet, illetve intézményrendszert egyaránt jelent, amely a humán szakmák együttműködésével társadalmi méretekben kívánja előmozdítani a lelki egészséget” (Ittész, 2012, 99).

A falfestés olyan közösségi tapasztalattá válhat, amely több szinten is okozhat pozitív változásokat. Első szinten a programban résztvevő csoport számára (osztályközösség, ifjúsági csoport stb.). Egy 7-8 napos program, melynek végeredménye egy vélhetően több ideig nyilvánosságra kerülő alkotás pozitív irányba billentheti a közösség hangulatát. A közösségben pedig megerősíti az egyének sikerélményét. Cél nem a közösség teljes átformálása, egy pár napos program keretén belül ez nyilván nem lenne lehetséges. Sokkal inkább a közösségi élmény megtapasztalása a cél. Ezek az élmények viszont hozzájárulhatnak ahhoz, hogy egy fiatal későbbi lakóközösségének, munkaközösségének aktív kezdeményező tagja legyen. A pozitív szempontú pszichológiai elméletek, az egyén és csoport pozitív tulajdonságainak, készségeinek, elképzeléseinek valamint események kihangsúlyozásának fontosságát említik. Ez az elgondolás nem utasítja el nehezebb élmények feltárását, a konfrontációt illetve a konfliktushelyzeteket, de hangsúlyozza az ezekben fellelhető fejlődési lehetőségeket (Hamvai,2008).

Az említett közösségi élmények kísérésében, van nagy szerepe a falfestést koordináló személynek. A csoporthoz igazodva kell kiválasztania azokat a gyakorlatokat, melyeket a legoptimálisabbnak tart. Mindig a csoport az, aki döntést hoz, a vezető csak koordinálja a kommunikációt. Ez a vezetői feladat magában hordozza a mentálhigiénés szemléletet, a vezetőnek kísérőnek, „háttérmunkásnak”, ugyanakkor magabiztosnak és céltudatosnak kell lennie. Buda Béla ír a vezetői nehézségekről, hangsúlyozza, hogy a vezetőnek magának is fontos személyes lelki egészsége. Ez segít a vezetői szerep számos konfliktusának, nehézségének karbantartásában. A közösséggel végett munka a vezető számára azért is jelentős és kihívásokkal teli, mert a közösség tagjai sokszor reagálnak a vezető személyére, ezt kezelni és kézben tartani nagy feladat számára (Buda, 2002).

A falfestés, nemcsak a kis közösség, csoport részére lesz fontos közösségi élmény, hanem annak a közösségnek is ahol a festmény készül. Látni fogjuk, hogy a már megvalósult programban a város, mint közösség attitűd alakítása a fő cél. Egy utcai akció önmagában is figyelmet felkeltő tevékenység.

A falfestés egyik alapelve, hogy az alkotás hely- illetve közösség specifikus legyen. Ez azt jelenti, hogy a nagy közösség egy kisebb csoportja dolgoz fel olyan témákat, melyek a település

lakói számára egyaránt fontosak lehetnek. Egy ilyen program érzékenyítő, elgondolkodtató és meglepetést okozó hatással lehet. Például, ha egy kisvárosban már évszázados hagyománya van a téli sportoknak, és ez már hozzátartozik a közösség identitásához, akkor ennek a témának a feldolgozása valamiképpen hatást gyakorol a közösség tagjai számára. Hatással van, mondjuk egy serdülő csoport számára, akik épp feldolgozzák, megfestik. Erősíti a közösségi élményüket és az összetartozásukat. Ugyanakkor hatással lehet azokra az idősekre, akik fiatal korukban szintén kötődtek a sportokhoz, azokra a fiatal szülőkre, kiknek gyereki épp most épülnek bele ebbe a sportközösségbe. A közösség saját erőforrásainak, értékeinek életre keltése, kihangsúlyozása mentálhigiénés szempontból védőhálóként szolgálhat (Tircsi, 2001). Ilyen közösségi érték lehet még a fejlődés, a célok megvalósítása stb. Épp ezért a falfestés koordinátorának kell legyenek ismeretei a közösségről, kell legyenek eszközei ahhoz, hogy bevonják tágabb közösség tagjait is. Segít, ha vannak személyes kapcsolatai a közösség vezetőivel, akikkel közösen állapotodnak meg a célokról. A vezető számára a módszerismereten túl a mentálhigiénés szemlélet adaptálása is szükséges, a kettő együtt haladva hatékonyabbá, gördülékenyebbé teheti a munkát.

A falfestésnek tehát három szinten is lehetnek céljai és hatásai. Hatása van egyén, csoport és közösség szintjén egyaránt. A cél egyén szintjén egy adott téma feldolgozása, világosabbá tétele az egyén bevonódása a témába, a saját gondolataival való munka önismereti jelleggel is bír. A csoport szintjén a közösségi élmény, csoport fejlődése a közös témafeldolgozás a cél. Közösségi szinten is lehet célja és hatása. Az a közösség ahol a falfestmény megszületik, érzékeli, folyamatosan látja azt. Olyan üzeneteket közvetíthet, amely a közösség (fal, város, stb.) számára fontos lehet. Az egyéni ötletekből kiindulva a csoport közösen dolgozva jelenít meg egy olyan témát, amely a tágabb értelemben vett közösség számára fontos, aktuális vagy üzenettel bír.

3. Gyakorlati rész

Dolgozatom ezen részében, azokat a már megvalósult projekteket mutatom be ahol a falfestés módszertanát alkalmaztuk. Több közös festés valósult meg, több csoporttal. Ezek a közül a „Fessünk Álmodokat!” Projektet fogom részletesen bemutatni. Kitérek a feladatokra, azok leírására, hatásaira, valamint egy kutatásra ahol a közösség véleményét, hozzáállását vizsgáltuk és ötleteket, javaslatokat gyűjtöttünk a következő festésekhez.

Különböző festések során a módszer egy-egy jellemzője lett láthatóvá. Ezt a helyszín és a csoport sajátosságai határozták meg leginkább, valamint az elérendő célok.

3.1. „Színes világ!”- Búzásbesenyő

A „Színes világ!” nevet viselő falfestési akció 2016 áprilisában volt. A búzásbesenyői Gondviselés háza öregotthon udvarának belső betonfalait festettük ki, a falu iskolájának diákjaival. A cél a falu és az öregotthon kapcsolatának ápolása, fenntartása. A témát az intézményvezetővel közösen választottuk, figyelembe vettük az idős otthonban élők igényeit is. Ezért a főbb tematika a természet közelség lett. Két fal készült el, összesen 30 gyerek közreműködésével. Az első fal a négy évszakot jeleníti meg², a második pedig egy hegyetek, dombokat, kis falvakat megjelenítő tájkép³. Az első fal 2 méter magas és 5 méter hosszú, a második 2 méter magas és csaknem 10 méter hosszú. A festés során a módszer második része, maga a festés érvényesült leginkább és az ehhez köthető feladatok készségek gyakorlása. Az előmunkálatokat, a tervezést az öregotthon vezetőségével közösen csináltuk. A festés folyamatáról és hatásairól az öregotthon vezetője a következőket mondta:

„Falfestés?miért nem hívunk inkább művészeti iskolából gyerekeket? És ha mégis tőlünk jönnének, akkor ki kell választani a jól rajzolókat.... érveltek a tanárok, amikor először felvettem e kérdést, vagy inkább meghívást a búzásbesenyői Dósa Dániel iskolába. Próbáltam magyarázni, hogy ide nem tehetségre, hanem akaratra van szükségünk. De ez csak az első nekifutás volt és igazából én magam sem tudtam, hogy mire számítsak. Nehézkesen indult be a program, de a második napra már a Gondviselés Házának udvara tele volt vidám nevetéssel, fürge kezekkel és az idős Bentlakók nagy öröme a sötét falak kezdtek egyre színesebbé válni. Még képeket nem láttunk, de a színes foltok egyre nagyobb teret foglaltak el és több lelkes kitartó diák munkáját hétvégére már nemcsak ők maguk, de tanáraik és diáktársaik is nagy ámulattal csodálták. Bentlakóinknak külön öröm forrás volt látni a vidám csapatot és miután minden elcsendesedett, többen is kísérték, hogy tolószékkal vigyük egy

² 9. melléklet

³ 10. melléklet

kicsit közelebb a rajzokhoz. A látogatók arca felderült, amikor bejöttek a kapun, és volt aki azt mondta, itt szívesen hagyom idős anyukámat, mert ez egy vidám hely...hiszen a falak is erről beszélnek. Az iskola diákjaira és tanáira is hatást gyakorolt ez a hét és most már ők is elhiszik, hogy ez nem tehetség, hanem akarat kérdése...akarunk-e együtt alkotni? Akarunk sok aprórészből összeálló nagy egységes képet alkotni? Úgy tűnik, hogy a diákok akarják, a tanáraik támogatják, az idősek várják és mi meg pénzünket gyűjtjük e munkának tovább folytatására, hiszen még szinte 30 méter sűrű sivár fal vár fürge kezekre és sokszínű festékre.... „(McAlister Magdolna, intézetvezető)

3.2. Közös falfestés a Hargitán

A kolozsvári „Integrált játszóház- kolozsvári gyerekek és fiatalok számára” gyerekeivel, 2016 nyarán egy tábor keretein belül festettünk egy a Hargitán lévő táborhelyen. A fal egy ház előterében volt, és 13 gyerek festette szüleik segítségével. Ebben a festésben kihívást jelentett, hogy fogyatékkal élő gyerekekkel és szüleikkel készült el a közös fal⁴, melynek témája a kedvenc állatom lett és a természet közelség. Minden gyerek egy közös háttérre megfestette a kedvenc állatát. A gyerekek számára legnagyobb élmény a nagy felületen történő festés volt. A festést megelőzte egy közöst tervezés, ahol mindenki lerajzolta, hogy mi az amit a falon szívesen látna. A módszer ebben a programban sajátosan, a gyerekek igényeinek megfelelően érvényesült, kevesebb háttérmunkával és kevesebb festéssel. Három napig tartott a tervezgetés és a festés. A gyerekek számára az elkészült fal látványa siker élmény és közösségi élmény volt egyszerre.

3.2. „Részvét helyett részvétel”

Az önkéntesség világnapján, 2016 december 5-én egy utcai akció keretén belül a járókelőkkel közösen festettünk, egy plakátot „Részvét helyett részvétel” mottóval⁵. Ennek a festésnek a célja a figyelemfelkeltés, az önkéntesség világnapjának a tudatosítása volt. Az utcán több mint 160 ember ragadott ecsetet és festett. Az akcióban részt vettek, osztályok, intézmények (öregotthon, fogyatékkal élők nappali foglalkoztatója). A felhívás mindenki számára az volt, hogy fesse meg mit jelent számára az önkéntesség. A fal hátterét, és alapmotívumait a BBTE szociális munka kar diákjai festették fel, ami egy földgomb volt, sok emberrel körülötte⁶.

⁴ 11. melléklet.

⁵ 12. melléklet.

⁶ Az utcai akcióról megjelent sajtóanyag az alábbi linkeken olvasható:

Krónika: <https://kronika.ro/szines/onkentesseg-vilagnapja-reszvet-helyett-reszvetel>

3.3. Royal Rangers – karácsony közös festés

2016 decemberében a Royal Rangers cserkészcsapat tagjaival közös festéssel készültünk az ünnepre. A festés témája a karácsony és az ajándék volt. Egy közös fa alá, gömbökbe minden résztvevő megfestette azt, ami a számára a legnagyobb ajándék volt egész évben⁷. A festést megelőzte a gyerekek csoportvezetőikkel végzett közös munkája, kiscsoportokban minden csapa előkészítette a tervét amit a közöset, 8 méter hosszú plakáton látni szeretett volna. A legtöbb gyerek a nyári tábort élte meg az év legnagyobb ajándékeként.

3.4. „Fessünk Álmokat!”

Gyergyószentmiklóson elkezdődött egy közösségfejlesztési folyamat, amely a falfestés köré épül. A cél, hogy különböző csoportok olyan témákat dolgozzanak fel, amelyek a város számára fontosak. Az első festés témája a célok, a jövőkép lett és egy helyi gyermekjóléti intézmény gyerekivel festettük meg. A következő témákat, egy előzetes kutatás segítségével más a közösség fogja javasolni és véleményezni.

Helyszín: Gyergyószentmiklós, a foglalkozások idejére a gyermekotthon nagyterme, a festés idejére a Fogarassy Mihály iskola mellett a Gyilkostó sugárút és a templomot összekötő sikátor egy része.

Cél: A fentiekben említésre került, hogy egy ilyen programnak három szinten lehetnek céljai. Jelen programban a közösségi célokat tartottuk leginkább szem előtt. A falfestős projektek célja, hogy pozitív jövőképet jelenítsen meg a város lakói számára. A fiatalok jövőképevel kapcsolatos attitűdöket pozitív irányba mozdítsa el. A közhangulatot javítsa.

A résztvevő, festő csoport számára a cél a közösségi élmény megtapasztalása, a téma közös feldolgozása, a közös gondolkodás volt. Egyéni szinten az a cél, hogy a résztvevő gyerekek tisztázzák céljaikat, gondolkodjanak el rajtuk.

Megvalósítási idő: 2016. augusztus 22-26.

Csoport: 5-8 osztályos, 12-16 közötti diákok, akik az Ora International Segélyszervezet Családi típusú gyermekotthonának állandó lakói. A programban összesen 10 gyerek vett részt.

Kiválasztás. A gyerekek saját maguk dönthettek arról, hogy részt szeretnének venni a programban vagy sem, a döntésüket megelőzte egy közös beszélgetés ahol mindenki jelen volt.

BBTE: <http://news.ubbcluj.ro/hu/event/reszvet-helyett-reszvetel-onkentesseg-vilagnapja/>

Transindex: <http://eletmod.transindex.ro/?hir=22358>

⁷ 13. melléklet.

Elmondtuk a főbb lépéseket, felvázoltuk a programot. Ezután saját maguk dönthettek arról, hogy részt vesznek-e vagy sem. Ebben segítségünkre volt az intézmény vezetője és az ott dolgozó szociális munkás.

A csoport összetétele: A tíz résztvevőből 2 fiú és 8 lány volt. A programban munkatársam Király Réka pszichológus volt, a közös feladatok levezénylésében és a csoport koordinálásában segített.

Hipotézis: Hipotéziseink több szinten voltak. A nagy közösséggel kapcsolatos hipotéziseink, hogy meglepődéssel fogadják a falat, beszélnek róla, szeretnének több hasonló projektet. A festő gyerekcsoporttal kapcsolatos hipotéziseink az volt, hogy megijednek a festéstől és bátortalanok lesznek. Úgy gondoltuk, hogy később majd jó kedvel dolgoznak együtt és szeretni fogják a közös munkát. Hipotézisünk volt még az is, hogy a közös alkotás öröme jó hangulatot teremt a csoport tagjai között. Egyén szinten pedig hipotézisünk volt, hogy minden résztvevőnek legalább egyszer lesz sikerélménye.

A program öt napon át tartott. A következőkben bemutatom a teljes programot, kitérek a feladatokra.

Előkészületek: Az előkészületi idő már 2016 februárjában kezdetét vette, ekkor kezdtük el a pályázást a szükséges eszközökre. Az eszközbeszerzés során a teljes program is megszületett, eldöntöttük, hogy milyen gyakorlatokkal közelítjük meg az adott témát. Legtöbb gyakorlat festéshez kötődött. Egyéni, kis és nagycsoportos feladatok egyaránt bekerültek. Figyelembe vettük a módszertanhoz kapcsolódó feladatokat és adaptáltuk a témának megfelelően. Erre az alkalmak, feladatok bemutatásánál még bővebben kitérek.

Előkészítő beszélgetés: 2016 augusztus 15-én volt. Ezt megelőzte egy hosszabb egyeztetés az intézmény vezetővel, ő már teljesen ismerte a programot. Összehívták a gyerekeket, elmondtuk, hogy a program témája az álmok, célok és hogy milyen típusú gyakorlatok lennének, elmondtuk, hogy a végén falfestéssel záródik a témafeldolgozás. Ezt hallva az volt a benyomásunk, hogy a gyerekek megijedtek, mindenki azzal kezdett védekezni, hogy nem tudnak rajzolni. Két lány említette, hogy rajzból jelesek, és jártak versenyre is. Ezt követően a többi gyerek még inkább húzódott a programból. Elmondtuk, hogy a rajztudás egyáltalán nem feltétele a részvételnek, és hogy nem is azon van a hangsúly. A beszélgetés alatt nem voltak jelen nevelők, és az intézményvezető sem. A gyerekek a beszélgetést követő egy hétben gondolkodhattak azon, hogy részt szeretnének-e venni a programban. Tudták, hogy az egyéni gondolataik, közösen feldolgozva az egész város számára láthatóvá válnak.

Az első alkalom (2016 augusztus 22): Az előkészítő beszélgetés és felhívás hatására, önként tíz gyerek jelentkezett a programra. Az első alkalommal megtörtént egy szóbeli szerződéskötés,

mely abból állt, hogy vállalják, hogy részt vesznek a programban, de bármelyik részfeladatra mondhatnak nemet. Bármilyen kérdésük, meglátásuk van közlik, megállíthatnak bármikor ha igény van rá. Megbeszéltük, hogy ami a csoportban történik, amit megbeszélünk, az a csoportban marad. Miután megállapodtunk erről kezdetét vették a feladatok.

A feladatokat „*A forrás magam vagyok*” (Szerk. Katona Krisztina) című módszertani kiadványból, valamint a spanyolországi képzésen tanult feladatokból választottuk ki.

Ismerkedős játék: A gyerekeket személyesen nem ismertük, ezért szükséges volt egy ismerkedő feladat is. Mindenki bemutatkozott, elmondta mit szeret csinálni, és a nevének kezdőbetűjével mondott egy tulajdonságot, ami rá jellemző.

Végtelen vonal: Az első feladat célja a festésre és az egymásra való ráhangolódás. A feladat több lépésből áll. Első lépésben a résztvevők hosszabb, 2-3 méteres papíron húznak vonalakat, az általuk választott színnel. Nem néznek egymásra, csak a vonalat figyelik. Nem is beszélhetnek egymással közben. Tesznek pár kört így. Az ezt követő instrukció arra kéri őket, hogy nézzenek egymásra, keressék a szemkontaktust, de közben folyamatosan rajzolják a vonalakat. A következő lépésben a szemkontaktuson túl, arcukkal, gesztusaikkal kell köszöntsék egymást. Így is járnak pár kört. Miután ezt a részt lezártuk, a papíron számtalan színes vonal rajzolódik ki, több helyen is keresztezve egymást. A következő feladat az, hogy mindenki el kezd színezni kirajzolódott alakokat, formákat. Ez addig tart amíg látszólag, minden számukra érdekes formát kiszínezték. Ezt is teljes csendben kell megvalósítsák. A feladat lezárása előtt fontos a visszajelzés, rákérdezzük, hogy milyen volt csendben rajzolni, milyen volt csak gesztusokkal, arccal, szemmel köszönteni a másikat, milyen érdekes alakzatokat, ábrákat talált, miket színezt ki. A feladat célja az egymásra hangolódáson túl a vonalvezetés gyakorlása is, erre a készségre a későbbiekben is szükségük lesz.

A feladat többnyire a tervnek megfelelően valósult meg⁸. Nehézséget jelentett a csoportnak csendben maradni közben. Legnehezebb akkor volt számukra, amikor színezni kellett a kirajzolódott alakzatokat. Szívesen megosztották volna egymással, hogy miket találtak, mutogatással meg is tették. A visszajelzésben elmondták, hogy idegen volt számukra a feladat, de ugyanakkor izgalmas is. A feladat a ráhangolódás célját elérte.

Álmok megfogalmazása egyénileg: A módszer egyik alapelve, hogy mindenki saját gondolataiból kiindulva kapcsolódik a csoporthoz. Ebben az esetben a téma személyessége is megkövetelte ezt. A feladat során, mindenki egy kis rajzot, vázlatot készít arról, hogy mi az álma, célja⁹. Erre a feladatra több idő is van, el lehet vonulni gondolkodni.

⁸ lásd: 1. melléklet.

⁹ Lásd: 2. melléklet.

A jelen programban ez is kicsit nehezen indult, nehéz volt a gyerekeknek azon gondolkodni, hogy mik is valóban az álmaik. Első reakció az volt, hogy elkezdtek hátrítani a feladatott, azzal a kifogással, hogy „*nincs semmi ötletem*”, „*nekem nincsenek is álmaim*”. Kis idő elteltével mégis neki fogtak a kis rajzok elkészítésének. Majd többen annyira lelkesek lettek, hogy több lapocskára is rajzoltak. Ezt követte egy megosztás, ahol mindenki a rajzából annyit osztott meg, amennyi számára kényelmes volt. Az volt a benyomásom, hogy nem okoz gondot számukra az, hogy megosszák gondolataikat, ötleteiket.

Ezt a feladatot egy lazító játék követte, melynek a célja a kikapcsolódás volt és a mozgás.

*Ketten egy ecsettel*¹⁰: Ezt a feladatot már ecsettel és festékkel végzik, és ketten. A csoportvezető arra kéri a résztvevőket, hogy ketten egy ecsettel, hangok nélkül fessenek. A témát szabadon dönthetik el. A feladatnak akkor van vége, amikor a párok úgy döntenek, hogy elkészültek az alkotásukkal. A feladat végén részletes beszélgetés, visszajelzés van. A visszajelzés olyan kérdések köré fonódik, mint például a „*milyen érzés volt csendben, ketten dolgozni?*”, „*mi okozott nehézséget?*”, „*ki vezetett a festés alatt?*”, „*vezetni vagy vezetettnek lenni volt könnyebb, miért?*” stb. A feladat célja, hogy az egyéni munkát követően a résztvevők tudjanak egymásra hangolódni, próbáljanak a társukra figyelni, tudjanak sikeresen és számukra kényelmesen kompromisszumot kötni.

Ez a feladat nehéz volt a gyerekek számára. Többször próbálkoztak sugdolózással igyekeztek tovább lépni, gyorsan megbeszélni a folyamatot, vagy a témát. Pár perc civakodás, duzzogás után kiismerték egymást és elkezdtek dolgozni, anélkül, hogy az ecsetet rángatták volna. A visszajelzésben megfogalmazták nehézségeiket. Volt, aki elmondta, hogy végig hagyta a másik felet vezetni, mert számára nagyon kényelmes volt így. Mások azt mondták el, hogy hogyan osztották meg a vezetést egymás között. Nehéznek, de ugyanakkor izgalmasnak ítélték a közös feladatot. Több kiscsoport volt megelégedve a rajzokkal, voltak, akiknek egyáltalán nem tetszett a közös alkotás. A feedback során voltak meglepődött kijelentések pl. „*nem is tudtam, hogy ilyen nehéz másokkal festeni*”.

Ez a feladat igyekezett előrevetíteni a közös munka nehézségeit, és a következő kiscsoportos feladatra készítette fel a gyerekeket.

Közös plakát készítés: A ketten egy ecsettel nevű feladat után, újra előszedtük az egyéni álmokat. A feladat az, hogy 5 fős kiscsoportban, beszéljék meg az egyéni rajzaikat és

¹⁰ Lásd: 3. melléklet.

próbáljanak közös szimbólumokat találni. Ezután készítsenek egy olyan plakátot, ahol mindenki álma megjelenik, de ugyanakkor egy közös képet alkotnak.

A feladatot a két kiscsoport nagyon különbözően oldotta meg. Az egyik kiscsoport közös képekkel, közös jeleket használva dolgozta fel az egyéni álmokat. A plakáton mindenki álma megjelent, mégis egy történetet jelenítettek meg, annak ellenére, hogy az álmok egymástól függetlenek voltak. A cél ebben a kiscsoportban megvalósult. A másik kiscsoport, segítséggel sem tudott közös nevezőre jutni. Nem találtak közös pontokat, sem átmeneteket az egyéni rajzaik között. Ezért sok vita után a végső megoldás az lett, hogy erőltetve egymás mellé, de elhatároltan rajzolták fel a személyes álmaikat. A csoport nehézségeit látva, odaültem, próbáltam mediálni a csoporttagok között, akartam segíteni kitalálni egy közös utat, de nem voltak nyitottak rá. Egy két személy meg is jegyezte, hogy *„nem vagyok hajlandó az ő céljaival közösen rajzolni a sajátomat”*. Ez a feladat több időt vett igénybe, közel két óráig tartott a közös alkotás, egyezkedés. Sok egyezkedés, kompromisszum közepette végül megszülettek az alkotások, melyek később a fal alapjaként szolgáltak.

Ezt a feladatot követően, a szabadban játékokkal vezettük le a foglalkozásokat, és zártuk az első napot.

Második alkalom (2016 augusztus 23): A második nap beszélgetéssel kezdődött. Visszajeleztünk az előző napra, elismételtük, hogy miket csináltunk. A második alkalom nagy feladata a közös terv elkészítése volt. Kisebb szünetekkel ezen dolgoztunk egész idő alatt.

A terv egy, a fallal méretarányos lapra készült el. A terv elkészítését egy hosszas beszélgetés előzte meg. Elővettük a két nagy plakátot, még egyszer átbeszéltük, hogy mit tartalmaznak. A feladat az volt, hogy a két plakátból egy közöset alkotni, úgy, hogy mindkét csoport megjelenhessen rajta és a csoportokon belül az egyének is. Első lépésben, mindenki elmondta, hogy a plakátokból melyik rész tetszik neki a legjobban, és hogy tudná azt elképzelni a nagy terven, majd a falon. Eldöntöttük, hogy a terv felépítése hogyan alakuljon. Meghatároztuk, hogy lesz egy központi elem, ami egy üzenetet fog tartalmazni. A végső terv megbeszélése után kezdődött annak kiszínezése. Olyan színeket, árnyalatokat kellett kiválasztaniuk, keverniük amilyent a falon is látni szeretnének majd. Ez viszonylag zökkenőmentesen történt¹¹.

A terv elkészítése után a központi helyen lévő, közös üzenet kitalálása jelentette a legnagyobb kihívást a csoport számára. A javaslatok mind az álom, a cél körül voltak. Végül két erős javaslat közül választottak. Az egyik a „Merj álmodni”, a másik pedig a „Valósíts meg

¹¹ Lásd: 4. melléklet.

az álmaid” volt. Végül a másodikat választották, azzal az indoklással, hogy ez az üzenet konkrét cselekvésre serkent, nem csupán az álmodozásra. A gyerekek egyöntetűen erre a megoldásra szavaztak.

A terv megrajzolása mellett a második nap feladata a fal előkészítése volt¹², amit lefestettük fehérre. A fal előkészítése fontos momentum volt, érzékelhetővé vált a csoport számára, hogy mekkora falfelületen fognak dolgozni valójában. Csodálkozás és megrettenés előzte meg a festést. Bizonytalanokká váltak és nem hitték, hogy képesek lesznek majd erre a munkára.

Harmadik alkalom (2016 augusztus 24): Külső segítséggel harmadik nap négyzethálósá tettük a falat, ezután a tervrajzot is ennek megfelelően alakítottuk. Ezután érkeztek a gyerekek. A négyzethálós fal és terv segítségével, ceruzával könnyen felvitték a terv főbb részeit és a nagyobb alakzatokat a falra. Ezután kezdetét vette a festés. A munka folyamán többször megálltunk, körbeálltunk és megbeszéltük a lépéseket. Első lépés a háttér és a nagyobb ábrák színezése volt. A feladatokat mindig maguk között osztották le. Az egyezkedés sosem volt konfliktusmentes, de minden alkalommal sikerült mindenki számára kényelmes feladatokat találni.

Az első festéssel töltött nap nagyon jól alakult. A folyamatos visszajelzésekből mindig meglepettség köszönt vissza. Többen is megjegyezték, hogy egészen a festés elkezdéséig nem hitték, hogy tényleg ekkora felületen fognak dolgozni. Ugyanakkor azt is megjegyezték, hogy azt sem hitték el magukról, hogy tényleg meg tudják csinálni. A festés első napját mindenki nagy elégedettséggel, sikerélménnyel és a folytatást várva zárta¹³.

Negyedik alkalom (2016 augusztus 25): A program negyedik napján került sor a fal majdnem végleges elkészítésére¹⁴. Felkerültek a falra a konkrétabb, kisebb alakzatok, formák. Lassan láthatóvá vált az egyének, kis és nagycsoport álma. A következőkben megnézzük, hogy milyen egyéni álmok kerültek fel a falra, néhol összevonva, néhol pedig egészen sajátos módon. A leírásban álneveket használók.

A fal bal oldalán megjelenik Mária álma, aki állatok között tanyán szeretne élni, zöltséget termeszteni. Elmondása szerint ez számára a legideálisabb jövőkép. A kis ház, kút is ezt próbálja érzékeltetni. Rögtön mellette piknikező fiatalok és gyerekek jelennek meg. Ez Kinga álma, aki óvónőként szeretne dolgozni, és fiatalok között képzeletben eljövőjét. Hasonló

¹² Lásd: 5. melléklet.

¹³ Lásd: 6. melléklet.

¹⁴ Lásd: 7. melléklet.

elképzelést jelenít meg Magdolna álma, aki szorosan a többi mellett helyezkedik el. A tábortűz mellett ülő fiatalok, az ő legbelsőbb vágyát hívják elő, számára a legnagyobb álmom jó, igaz barátok jelenléte az életében. Az égen, baloldalon megjelenő vonalrendszeren keresztül Tímea jelenhet meg számunkra, akinek a zenéhez, zenéléshez való közelmaradás a jelenlegi célja. A fal középső részén, a közös üzenet alatt Bella, mint motoros lány jelenik meg. Rögtön jobbra egy székely kapu előtt egy csomagos lány, ő Anna, akinek legfőbb vágya, hogy testvéréhez költözzön, ehhez át kell mennie egy megyehatárban elhelyezett székely kapu alatt. Ez az út jeleníti meg Edit álmát is, aki utazni szeretne minél többet. A bőröndöt cipelő lánytól jobbra egy kosárlabda pálya van. Csaba ugyanis kosarazni szeretne, és ebben a sportban jól is akar teljesíteni. A fal jobb oldalán lévő férfi és nő, Réka és István. Réka manikűrös szeretne lenni, István pedig tetováló szalont nyitna legszívesebben.

A falon sok természet közeli motívum megjelenik. Ez is közös döntés alapján született meg: a természeti képek, a hegyek, fenyőerdők és virágok a gyerekek élőköznyezetét jelenítik meg. Természet közelben éltek és élnek, ez minden rajzon visszaköszön.

Negyedik nap már majdnem teljesen kész lett a fal, a gyerekek büszkék voltak magukra. Többen kihívták barátaikat, osztálytársaikat, akik egy két ecsetvonásnyira beálltak közéjük. A negyedik napon is több lazító, játékos feladat ékelődött a festés közé.

Ötödik alkalom (2016 augusztus 26): Az ötödik nap a program lezárásának napja volt. Dél előtt elkészültek az utolsó simítások. A festést egy közös ünnepléssel zártuk, meghívtuk az intézményvezetőt, jelen voltak más civil szervezetek vezetői is. A záró momentum a fal „aláírása” volt, egy kézlenyomattal¹⁵. Ünnepléses záró pillanat volt ez, ezt követte az egymás pólójára írt kis üzenetek, emlékek.

A program véget ért az ötödik napon de a gyerekekkel a festést követően többször is találkoztunk. Tartottunk egy két levezető beszélgetést, átbeszéltük, a feladatokat, nehézségeket és akadályokat. A legutolsó falfestéssel kapcsolatos találkozáskor mindenki kapott egy csoportképet, a közös munka emlékére¹⁶.

A program hatása: A programnak mindhárom szinten volt hatása. A visszajelzésekből tudjuk, hogy a gyerekek közül néhányan motiváltabbak lettek a céljaikkal kapcsolatban. A csoportban is változott a közhangulat. A csoportban elért hatásokat a résztvevő gyerekek elmeséléseiből tudhatjuk meg. Elmondták, hogy meglepődtek néha azon, hogy a társuk milyen

¹⁵ Lásd: 8. melléklet.

¹⁶ Lásd: 9. melléklet.

jól tud rajzolni. Jó tapasztalatként élték meg, hogy segíthetnek egymásnak. Voltak olyan feladatok melyeket egyedül nem lehetett megoldani. Arról számoltak be, hogy jó érzés volt ezekben a feladatokban helytállni. A falfestésnél például több esetben előfordult, hogy egy magasabban lévő részt csak úgy tudtak kifesteni, hogy egy ember tartotta a széket, egy az ecseteket és a festéket egy pedig festett. Az elkészül falra nagyon büszkék voltak, ha bárki arra járt festés közben és azt kérdezte, hogy honnan jöttek festeni, a legnagyobb büszkeséggel vállalták fel, hogy „*mi vagyunk a szivárvány alatti gyereketthonosok*”. Utólag is egységben nyilvánultak meg az osztálytársaik előtt, beszámoltak arról, hogy az osztálytársaik irigykedtek és felnéztek rájuk a munka miatt, ezt teljes mértékben pozitívumként élték meg¹⁷.

A közösségi hatást vizsgáljuk igazán a jelen program kapcsán. Itt vannak számszerűsíthető adataink, melyeket a későbbiekben vizsgálunk meg.

¹⁷ A „Fessünk Álmodat!” programról megjelent sajtóanyag az alábbi linkeken olvasható, nézhető:

Székelyhon: <https://szekelyhon.ro/magazin/almokat-vagyakat-festettek-a-sikator-falara>

Videók: <https://vimeo.com/182307252>

<https://vimeo.com/182307535>

Erőforrásközpont: <http://eroforraskozpont.ro/tehetseggondozas/sociostartup/76-fessunk-almokat.html>

Hargita Népe: <https://hargitanepe.eu/almokat-festenek/>

Fény TV: <https://www.facebook.com/eroforraskozpont.ro/?fref=ts>

4. További projekteket megalapozó háttérkutatás

Gyergyószentmiklóson

4.1. Kutatás módszertana

A gyergyószentmiklósi falfestés újszerű élmény volt a városnak, mert bár voltak kezdeményezések, ez az első megvalósult falfestmény. Ezért fontosnak tartottuk, hogy megtudjuk mi a város véleménye, hogy fogadják a falat.

Kutatási kérdésünk az volt, hogy hogyan viszonyulnak a városban és a környéken élők a falhoz? Tudják-e mit ábrázol és kik festették az elkészült falat? Szeretnék-e hasonló falfestéseket a városba?

Hipotéziseink:

- A városnak pozitív a véleménye az elkészült falról.
- A falat ismerik az emberek, azonban a hozzá kötődő üzenetet és hátterek kevésbé.
- A város és környéke nyitott hasonló programokra, szeretnék további falakat látni.

A kutatást egy online kérdőívvel végeztük 2016 decembere és 2017 márciusa között. A kérdőív három nagy részre osztható. Az első rész a már elkészült fallal kapcsolatos véleményekről, a második az jövőbeli projektekről a harmadik pedig demográfiai adatokról szól, összesen 17 kérdést tartalmaz. A kérdőív az alábbi kérdéseket tartalmazta:

- Láttad az elkészült falat?
- Tudod kik festették a falat? H igen kérlek nevezd meg
- Mi volt az első benyomásod a falról?
- Fontosnak tartod hasonló falak festését környezetemben?
- Amennyiben szeretnéd hasonló falak festését, a város mely részén látnád szívesen?
- Honnan értesültél a kezdeményezésről?
- Fontosnak tartod hasonló közösségfejlesztő, falfestő projektek megvalósulását?
- A folytatásban több témát szeretnénk feldolgozni, több csoporttal. Milyen csoportok bevonását tartod fontosnak (iskolák, osztályok, öregotthonok, szociális intézmények, stb.)?
- Amennyiben festünk még falakat, milyen témát látnál szívesen?

- Amennyiben festünk még falakat, milyen témát látnál szívesen?
- Részt vennél hasonló projektben?
- A projekt több lépésből áll, amennyiben részt vennél kérlek jelöld be, melyik fázisban, fázisokban dolgoznál szívesebben.
- Amennyiben a hasonló projekteket segítenéd, kérlek jelöld be, hogyan.
- Nem, kor, foglalkozás, iskolai végzettség, lakhely.

A kérdések többválasztósak valamint szöveges választ kérőek voltak. A nyílt kérdéseket utólag újrakódoltuk és az eredményeket spss program segítségével dolgoztuk fel.

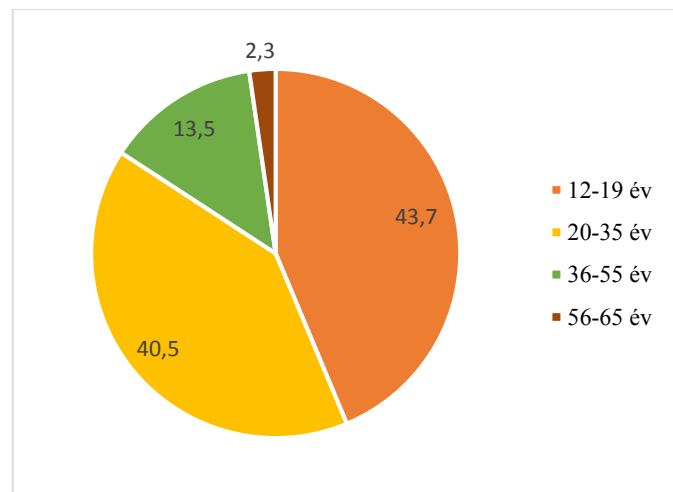
4.2. Eredmények bemutatása

4.2.1. A minta bemutatása

A kérdőívet összesen 222 személy töltötte ki. A válaszadók többsége nő.

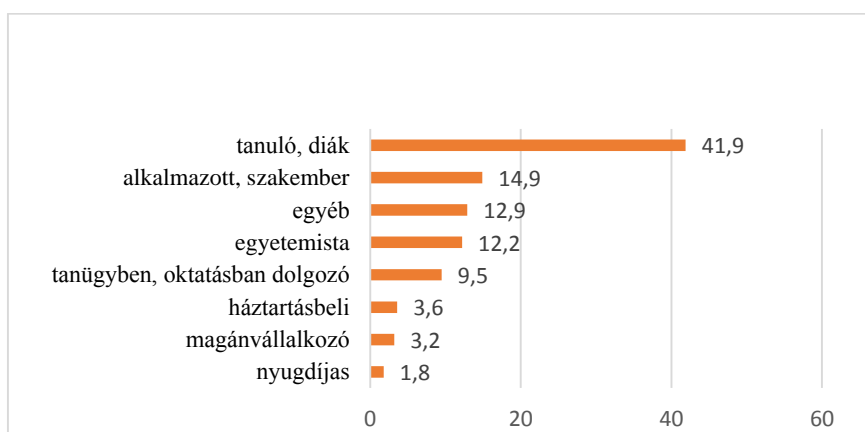
Életkorukat tekintve elmondható, hogy a kérdőívet kitöltők 12 és 65 év közöttiek, többségben fiatalok, átlagéletkorul 25 év.

1. sz. ábra: Életkorok %-ban

A válaszadók foglalkozását az alábbi ábra tükrözi, láthatjuk nagy részben diákok. Az egyéb kategóriába olyan foglalkozások tartoznak, mint például mérnök, fényképész, újságíró, orgonasíp készítő, topográfus stb.

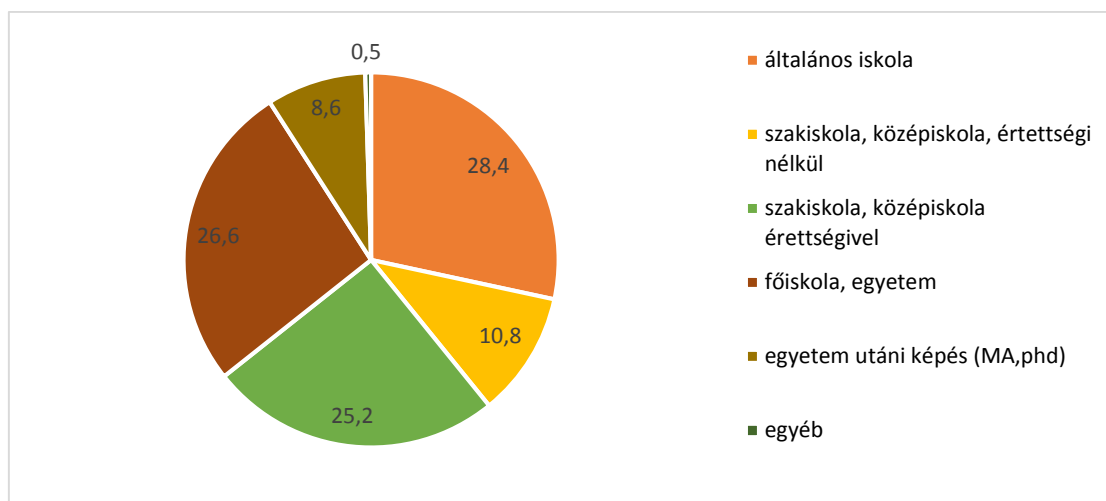
2. sz. ábra. Foglalkozás %-ban

A felmérés célcsoportja Gyergyószentmiklós volt, ezt elértük a válaszok 80,2%-a Gyergyószentmiklósról vagy a medencéből érkezett. 19,8%-át képezik azok, akik más városokban tanulnak, külföldön dolgoznak, van a válaszadók közül olyan, akinek nincs kötődése a városhoz, de ismeri a projektet, ezért töltötte ki.

A válaszadók legmagasabb iskolai végzettségét az alábbi ábra tükrözi.

3. sz. ábra. Iskolai végzettség %-ban

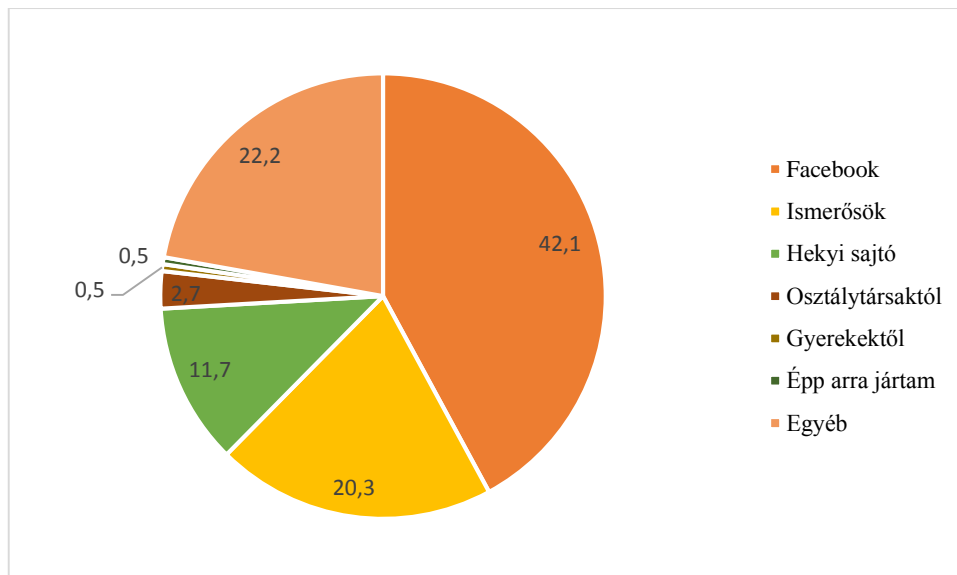
4.2.2. A „Fessünk álmokat!” projekthez kötődő vélemények

Az elkészült falat a válaszadók 70,7%-a látta személyesen, képen 13,1%-a látta, és 16,2%-a egyáltalán nem látta. A „tudja-e, hogy ki festette a falat” kérdésre a válaszok 50,3%-a igen és 49,7%-nem volt. Mélyebb vizsgálatot végeztünk, arra voltunk kíváncsiak, ha meg kell nevezni

a csoportot, akik festették mi lesz az eredmény. Ebből a vizsgálatból azt láttuk, hogy a válaszadók 20,6%-a tudja és nevezte meg helyesen, hogy kik festették a falat 79,6%-uk nem ismerte helyesen.

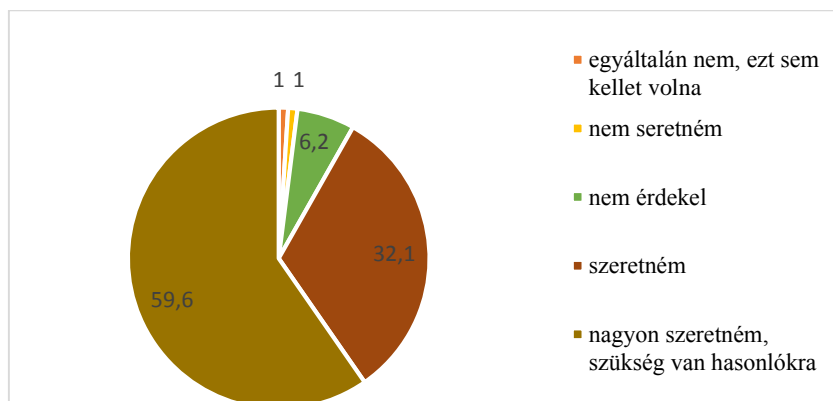
A projektről a válaszadók nagy része online felületen értesült, valamint ismerősökön, helyi sajtón keresztül. Az alábbi ábrán láthatjuk, hogy az „egyéb” lehetőségre adott válaszok száma nem elengedhető. Itt több helyen megjelennek tanárok és olyanok, akik nem is értesültek róla a kérdőív kitöltéséig, valamint olyan személyek, akik onnan hallottak a kezdeményezésről, hogy segítettek a festékválasztásban.

4.sz. ábra. Honnan értesült a kezdeményezésről? %-ban

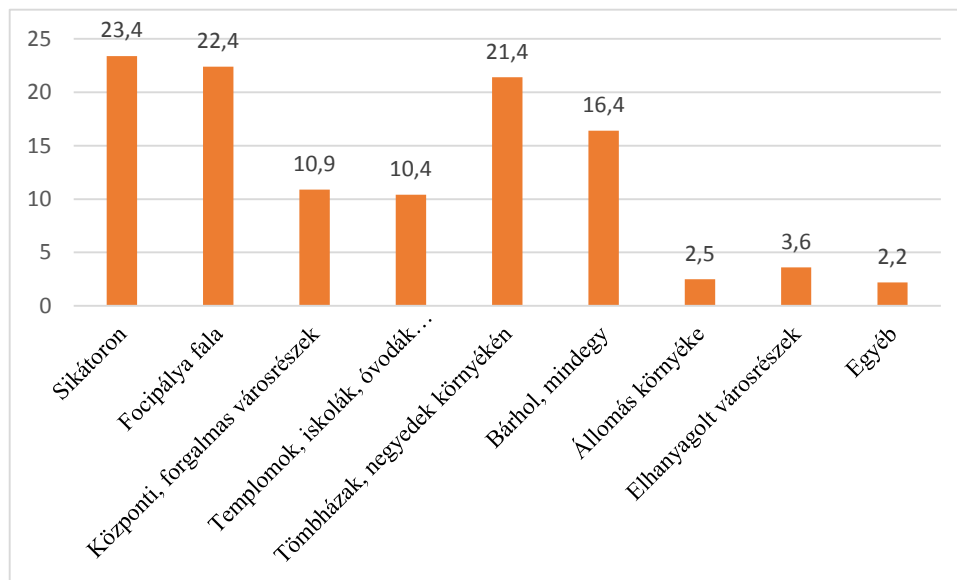
4.2.3. A további falfestéssel kapcsolatos attitűd

5.sz. ábra. Fontosnak tartja-e hasonló falak festését?

A fenti ábrán láthatjuk, hogy a válaszadók jelentős része fontosnak tartja hasonló falak létrejöttét. És a további válaszokból az is kiderült, hogy a továbbiakban milyen felületeken látnának szívesen hasonló falfestményeket. A válaszokat újrakódoltuk és az alábbi ábrán látható kategóriákat kaptuk.

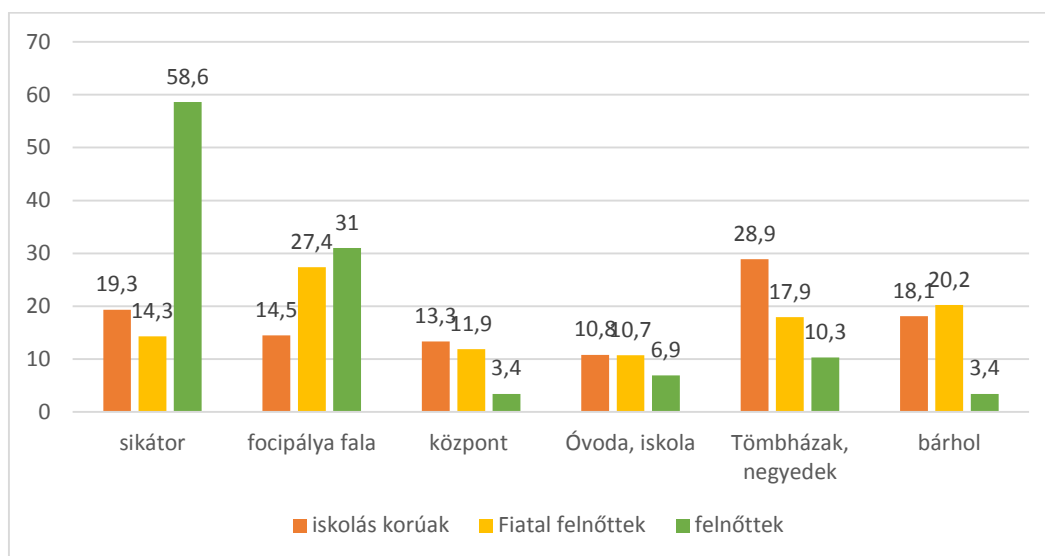
6.sz. ábra. Hol látnád szívesen az elkészült falakat? %-ban

A legtöbb válaszadó a sikátoron való folytatást, valamint a focipálya kerítését javasolja, valamint a negyedek tömbházak környékét. Az egyéb válaszokban megjelennek például a szórakozó helyek falai. Mélyebb elemzés végzése után nem láttunk szignifikáns különbségeket a korcsoportot és a foglalkozást illetően.

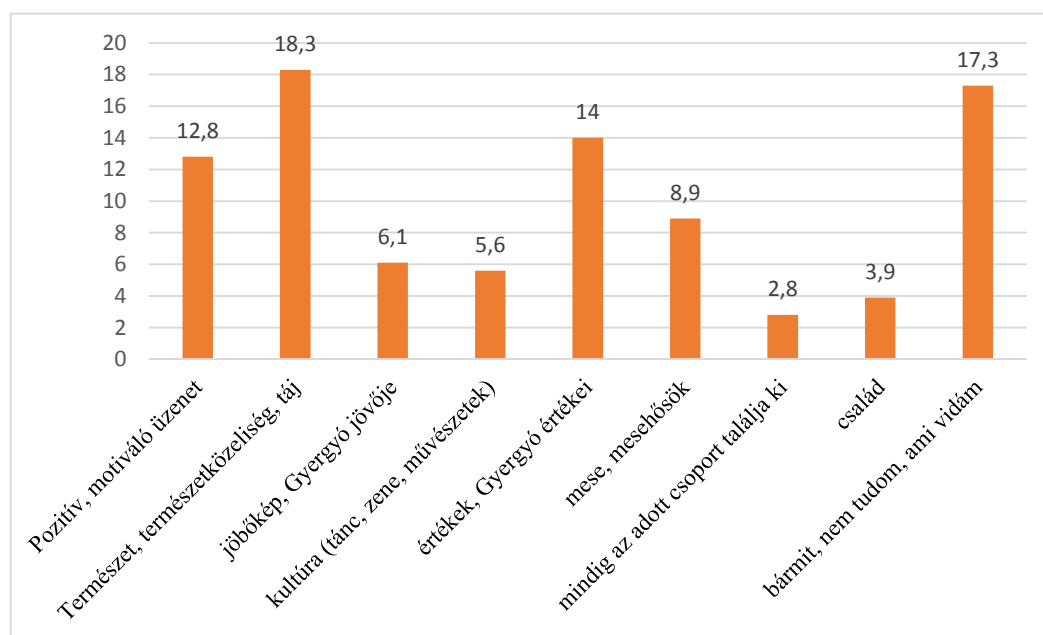
Szignifikáns különbségeket találunk különböző korcsoportok között a festés helyszínét illetően. A felnőttek sokkal nagyobb arányban a sikátort, míg az iskolás korúak a tömbházak környékét ajánlanák kifesteni (chi négyzet: 25,532, P=0,000). A focipálya és a tömbházakat illetően csak látszólagos, nem szignifikáns különbségeket találtunk.

7. sz. ábra. Helyszínválasztás összehasonlítása életkorok szerint

Az ajánlott témákat is a helyszínekhez hasonlóan újrakódoltuk és az alábbi témák rajzolódtak ki.

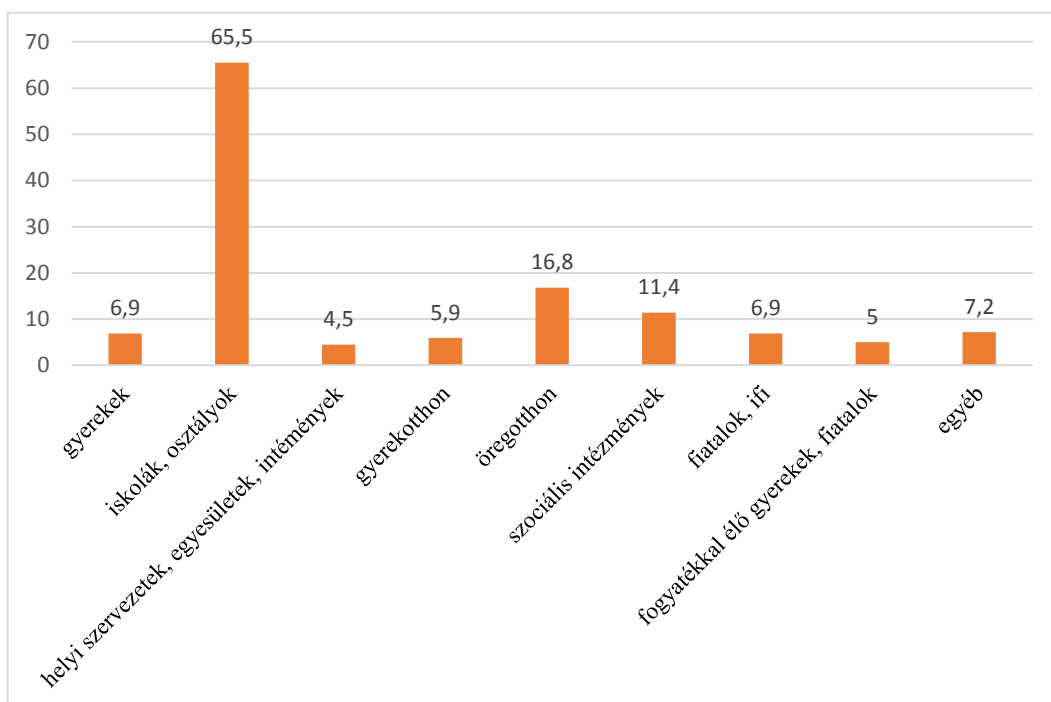
8.sz. ábra. Milyen téma feldolgozását ajánlanád? %-ban

A válaszokban többnyire pozitív témák jelentek meg, mint például a jövőkép, a város jövője, értékei.

A festésbe bevonható csoportok a válaszadók szerint a következők lehetnek.

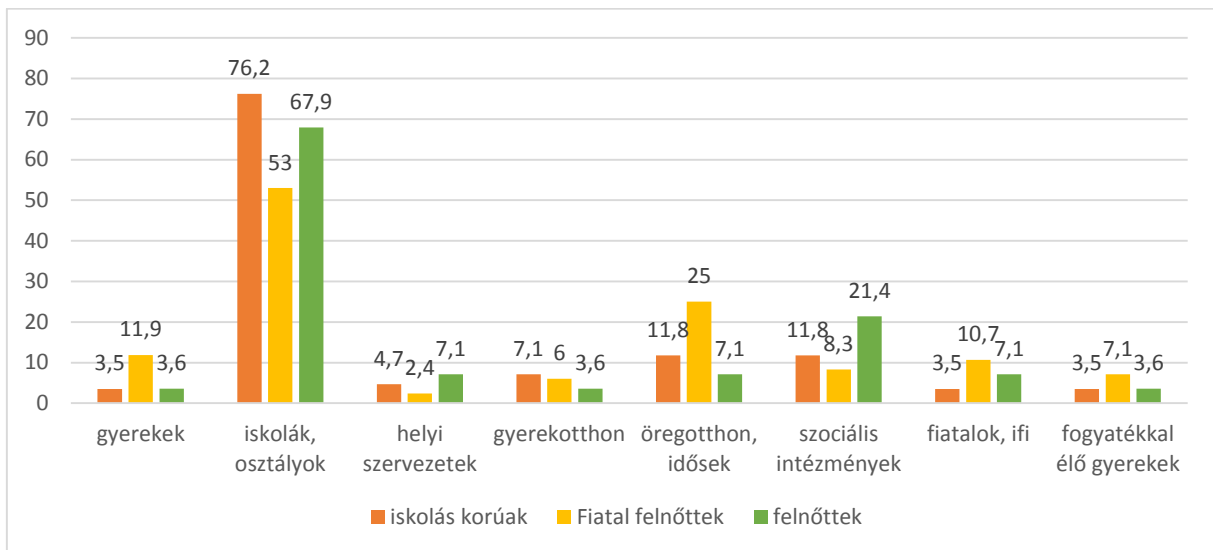
9. sz. ábra. Milyen csoportok bevonását szeretné a következő festések során? %-ban

Láthatjuk, hogy az iskolák, osztályok bevonását ajánlják a legtöbben. A többi felsorolt kategória sem elhanyagolható. Megjelennek elég szép számban (a válaszadók 16,8%-a) azok akik az öregotthonok, valamint a fogyatékkal élő gyerekek és fiatalok (5%-a) bevonását is szorgalmazzák. Ez azt jelenti számunkra, hogy a válaszadók nyitottak és a továbbiakban több csoport bevonását, megjelenését támogatnák.

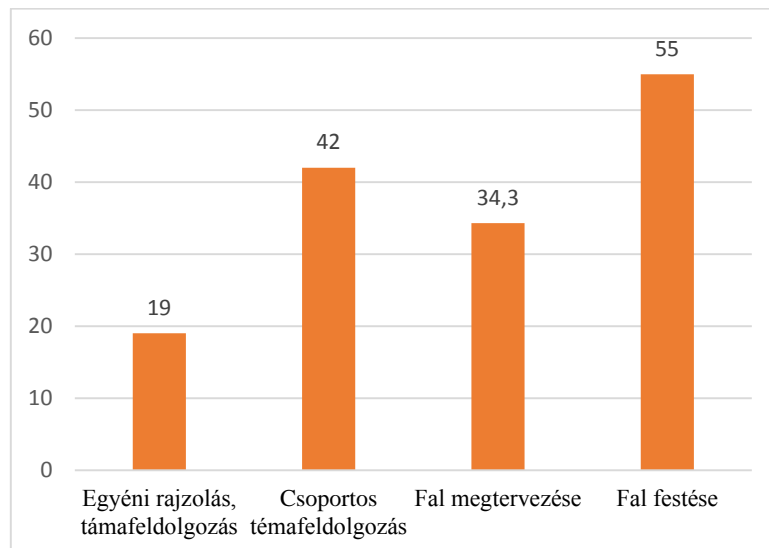
Szignifikáns különbségeket találtunk a korcsoportok között a festésbe bevonandó csoportok tekintetében. Az iskolás korúak 11,8%-a, a fiatal felnőttek 25%-a és a felnőttek 7,1%-a mondta azt, hogy szeretné idősök bevonását a falfestésbe (Chi négyzet=7,468, F=0.24). Ez azt jelenti, hogy a fiatal felnőttek nagyobb arányban említették az időseket, mint bevonandó csoportot. Különbség van az iskolák, osztályok bevonása között is. Az iskolás korúak 76,2%, a fiatal felnőttek 53%-a és a felnőttek 67,9%-a gondolja úgy, hogy ezt a korcsoportot kellene bevonni hasonló programokba (Chi négyzet= 9.983, F=0.007)

10. sz. ábra. Festésbe bevonandó csoportok összehasonlítása életkorok szerint

A falfestésben való részvételt illetően elmondhatjuk, hogy a válaszadók 69,4%-a részt venne hasonló projektben, 30,6%-a mondta azt, hogy nem. Mivel a módszer több lépésből áll, és egy fal elkészülésének is több állomása van, arra voltunk kíváncsiak, hogy melyik fázisban dolgoznának szívesebben, és milyen minőségben a válaszadók.

11. sz. ábra. A falfestés melyik fázisában vennél részt szívesen? %-ban

Láthatjuk, hogy magára a festésre többen motiváltak, mint az egyéni tervezésre, rajzolásra. A válaszadók 47,5 %-a mondta azt, hogy szervezőként részt venne hasonló projektben. 35%-a támogatóként, 15,2%-a pedig szakemberként támogatná a falfestést. Az egyéb válaszoknál megjelent az önkéntes, mint résztvevő és a nézelődő is.

5. Összegzés

Dolgozatom újszerű, közösségépítésre alkalmazható módszert tárgyal. Láthattuk a módszer alakulásának folyamatát, alkalmazási lehetőségeket, mentálhigiénés vonatkozásait valamint a közösségépítés gyakorlatát, elméletét is.

A már megvalósult programok és a további festéseket előkészítő háttérkutatás arra buzdít, hogy még jobban magamévá tegyem a módszert és annak alkalmazási lehetőségeit minél szélesebb körben kiaknázzam.

A gyergyószentmiklósi projektre adott reakciók, valamint témajavaslatok világossá tették számomra, hogy a közösség várja a további projekteket, részt szeretne venni benne és amint a javasolt témák és helyszínek is sugallják, aktív résztvevőként tenné azt.

A további projektekben figyelembe vesszük a javaslatokat, és azok alapján választjuk majd ki a korcsoportokat és a témát egyaránt, mindezt adaptáljuk majd a kiválasztott csoportra.

Magában a módszerben számos lehetőséget látok, úgy érzem, hogy izgalmas és felfedezendő terület számomra a közösségépítés ilyen fajta gyakorlása.

Irodalomjegyzék

1. ALBERT-LŐRINCZ Enikő (2004): *A közösséggel végzett szociális munka módszertana*.
2. BÁLINT Klára, FÖLDVÁRI Fatime, KATONA Krisztina, LÁSZLÓ Eszter, PÉNZELI Zsuzsanna, VANYA Teréz (szerk. Katona Krisztina, 2015): *A forrás magam vagyok*, Pécsi Szín-Tér Egyesület, Pécs.
3. BENTLEY, Leslie: *A Brief Biography of Paulo Freire*, elérhető az alábbi linken: <http://ptoweb.org/aboutpto/a-brief-biography-of-paulo-freire/>.
4. BUDA Béla (2002): *A mentálhigiéné szemléleti és gyakorlati kérdései*, Animula kiadó, Budapest.
5. BUDA Béla (1994): *Mentálhigiéné, A lelki egészség társadalmi, munkaszervezeti, pszichokulturális és gyakorlati vetületei*, Tanulmánygyűjtemény, Animula kiadó, Budapest.
6. CARIG, Gary: *Community capacity- building: Somethind old, something new...?*, in. *Critical Social Policy*, 27, 335-359, 2007.
7. CHIKÁN Attila: *Vállalatgazdaságtan*. Aula Kiadó, Budapest, 1997.
8. COCKCROFT, Eva és John Weber Pitman, James Cockcroft (1998): *Toward a People's Art-The Contemporary Mural Movement*. Albuquerque: University of New Mexico Press.
9. CSEPELI György: *Társadalmi szolidaritás- összetartó társadalom*, in. *Szín*, 15 évfolyam, 4 szám, 2010. elérhető az alábbi linken: http://epa.oszk.hu/01300/01306/00106/pdf/EPA01306_Szin_2010_15_04_augusztus_04-009.pdf.
10. CSURGÓ Bernadett, LÉGMÁN Anna: *Lokális közösség, megtartó közösség*, 2015. elérhető az alábbi linken: http://socio.hu/uploads/files/2015_4/csurgo_legman.pdf.
11. DOMBI Ildikó (2009): *Közösségi művészetek társadalmi hasznossága*, *Szín*, 14 évfolyam, 2. szám, 8-15.
12. FAWCETT, Barbara; HALTON, Maurice: *The 'return to community' Challenges to human service professionals*, 2009. in. *Journal of Sociology*, 45, 433-444.
13. HANKISS Elemér, BORBÉLYNÉ Nagy Éva (é.n.): *Párbeszéd kör kézikönyv*, útmutató a párbeszéd körök vezetői, szervezői és résztvevői számára, Budapest.
14. HAMVAI Csaba, PIKÓ Bettina (2008): *Pozitív pszichológiai szempontok az iskola világában: A pozitív pedagógia kihívásai*, in. *Magyar pedagógia*, 108. évf. I. szám, 71-92.

15. ITTZÉS András, SZABÓ Tünde, VÁRI Andrea, TÖRÖK Szabolcs, TOMCSÁNYI Teodóra (2006): *A mentálhigiénés szemlélet fejlődése*, in. Iskolakultúra, 2006/10.
16. KATONA Krisztina (2014): *A bennünk lévő alkotó felébresztése, a művészetek útján*. Civil Szemle, XI. évf, 4, szám, 19-37.
17. KATONA Krisztina, LÁSZLÓ Eszter (2014): *The Color-Space Association of Pécs and the method of mural painting „Art is the game of adults, game is the art of children”*. Kézikönyv. Moral Mural Egyesület, Pécs.
18. KRENSKY, Beth és Seana Lowe Steffen (2009): *Engaging Classrooms and Communities through Art – A Guide to Designing and Implementing Community-Based Art Education*. Lanham: AltaMira Press.
19. LÁNYI András: *Mi az, hogy „mi”?* *Miért nincs helye a közösségeknek a kortárs társadalomelméletben?*, in. Parola, A közösségi fejlesztőmunka folyóirata, XV. évfolyam, 2016/4. szám, 3-6.
20. LONG, Norton E. (2004): *A helyi közösség, mint a játszmák természetrajza*, 2004, in. A szociális munka elmélete és gyakorlata 3. kötet, A közösségi szociális munka, Szerk: Gosztonyi Géza, Budapest.
21. LOZA, Griselfa N. (2009) : *Chicano Murals and Me*. Elérhető az alábbi linken: http://www.csus.edu/wac/journal/2010/loza_essay.pdf, hozzáférés ideje: 2017.01.23.
22. MACLVER, R.M., Charles H. Page (2004): *A közösség az, melyben az egyén teljes életet élhet*, 2004, in. A szociális munka elmélete és gyakorlata 3. kötet, A közösségi szociális munka, Szerk: Gosztonyi Géza, Budapest.
23. MICHAEL, Cole- SHEILA R., Cole (1997): *Fejlesztéslélektan*, Osiris kiadó, Budapest.
24. UTASI Ágnes: *Baráti közösségek és magántársaságok- a közélet iskolái*, in. Közösség és közélet, MTA Politikatudományok Intézet, Szerk: Utasi Ágnes, Budapest, 2010.
25. ROLSTON, Bill (2015): *The War of the Walls: political murals in Northern Ireland*, Belfast, Elérhető az alábbi linken: <http://billrolston.weebly.com/the-history-of-murals-in-the-north-of-ireland.html>, hozzáférés ideje: 2017.01.23.
26. THEISZ Angéla (2009): *Művészet a közösségfejlesztésben*, Szín, 14 évfolyam, 2. szám, 15-17.
27. TÖNNIES, Ferdinand (2004): *Közösség és társadalom*, 2004, in. A szociális munka elmélete és gyakorlata 3. kötet, A közösségi szociális munka, Szerk: Gosztonyi Géza, Budapest.
28. TIRCSI Hajnal (2001): *A mentális egészség védelme*, in. Bolyai Szemle, 2001/1. 89-98.
29. VARGA A. Tamás, Vercseg Ilona (1998): *Közösségfejlesztés*, VEL Kft.

30. VERCSEG Ilona (2004): *Legalább ennyit a közösségfejlesztésről*, elérhető az alábbi linken: <http://www.oefi.hu/modszertan5.pdf>.
31. VERCSEG Ilona: *Közösségfejlesztés és közösségi munka*, in. *Közösségi munka- Társadalmi bevonás- Integráció*, Szerk: Budai István, Nárai Márta, Győr, 2011.
32. ZASTROW, Charles (2004): *A szociális munka közösségi gyakorlata*, in. *A Szociális Munka elmélete és gyakorlata 3. kötet* (Szerk. Gosztonyi Géza), 2004, Budapest.

Mellékletek

1. számú melléklet- „Fessünk Álmodkat!”

2. számú melléklet

3. számú melléklet

4. számú melléklet

5. számú melléklet

6. számú melléklet.

7. számú melléklet.

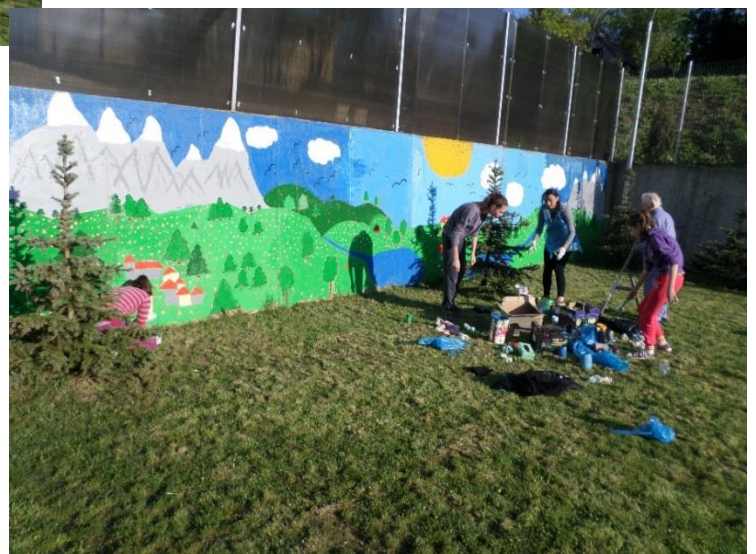
8. számú melléklet.

9. számú melléklet – Festés Búzásbesenyőben

10. számú melléklet

11. számú melléklet- Közös festés a Hargitán

12. számú melléklet- „Részvét helyett részvétel”

13. számú melléklet

